

Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи

«ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ»
Завідувач кафедри
д.е.н., професор
_____ Володимир ЗАЙЧЕНКО
«___» _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
на тему:

«Діагностика фінансово-економічного стану підприємства та розробка заходів щодо його стабілізації (на прикладі ФГ «Сапфір – М.М.» с. Хоробичі Городнянського району Чернігівської області)»
«Diagnosis of financial and economic condition of an enterprise and development of measures to stabilise it»

Виконав здобувач вищої освіти
2м курсу, групи ЕОБ-22м-1,4
ОПП «Економіка та організація бізнесу»
спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля»
_____ Логінов Б.В.
«___» _____ 20__ р.
Керівник роботи: к.е.н., доцент
_____ Дмитришин Б.В.
«___» _____ 20__ р.
Рецензент: к.е.н., доцент
_____ В'юник О.В.

м. Кропивницький

Факультет Економічний

Кафедра Економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Галузь знань Управління та адміністрування

Спеціальність 076 «Підприємництво та торгівля»

Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма Економіка та організація бізнесу

Завідувач кафедри економіки підприємництва та готельно-ресторанної справи

« » 202 року

Логінова Богдана Вікторівна

1. Тема роботи «Діагностика фінансово-економічного стану підприємства та розробка заходів щодо його стабілізації (на прикладі ФГ «Сапфір – М.М.» с. Хоробичі Городнянського району Чернігівської області)»

2. Керівник роботи Дмитришин Богдан Васильович, к.е.н., доцент

3. Строк подання роботи до захисту січня 2024

4. Мета та завдання кваліфікаційної роботи

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка

Дата видачі завдання

« » вересня 2023 р.

Керівник роботи _____ *Дмитришин Б.В.*
(підпис) (прізвище та ініціали)

Завдання прийняте до виконання

« » вересня 2023 р.

Здобувач _____ *Логінов Б.В.*
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Лоїгнов Б. В. «Діагностика фінансово-економічного стану підприємства та розробка заходів щодо його стабілізації (на прикладі ФГ «Сапфір – М.М.» с. Хоробичі Городнянського району Чернігівської області)». Кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за ОПП «Економіка та організація бізнесу» зі спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» / Центральноукраїнський національний технічний університет. Кропивницький, 2024. 89 с.

В першому розділі роботи досліджувалися питання теоретико-методологічних основ діагностики фінансово-економічного стану підприємства. Класифіковані форми, методи та інструменти діагностики. В другому розділі проаналізовано зовнішнє макросередовище та фінансовий стан малого фермерського господарства. В третьому розділі проведена оцінка санаційної спроможності підприємства, застосовано методи PEST-аналізу та SWOT-аналізу, обґрунтовані заходи з урахуванням механізму фінансової стабілізації діяльності підприємства, визначено перспективи повоєнного розвитку підприємств аграрного сектору.

Ключові слова: діагностика фінансово-економічного стану, фермерське господарство, підприємство, рентабельність, ліквідність, платоспроможність

ANOTATION

Loginov, B. V. "Diagnosis of financial and economic condition of an enterprise and development of measures to stabilise it". Qualifying work for the second (master's) level of higher education at the OPP "Economics and business organization" in the specialty 076 "Business and trade" / Central Ukrainian National Technical University. Kropyvnytskyi, 2024. 89 p.

In the first section, the work explored the theoretical and methodological foundations for diagnosing the financial and economic state of enterprise. Classified forms, methods and diagnostic tools. In another section, the current macro-environment and the financial system of a small farming state are analyzed. In the third section, an assessment of the sanitation capacity of the enterprise was carried out, the methods of PEST analysis and SWOT analysis were developed, and the approaches to the mechanism of financial stabilization of activity were determined. and enterprises, the prospects for the military development of enterprises in the agricultural sector have been identified..

Key words: diagnostics of the financial and economic state, dominion farm, enterprise, profitability, liquidity, payability

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1 Сутність та методики діагностики підприємства	7
1.2 Показники діагностики фінансового стану підприємства	14
1.3 Місце та роль рентабельності в аналізі фінансово-економічного стану підприємства	21
2. ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ФГ «САПФІР – М.М.»	29
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	29
2.2. Аналіз зовнішнього макросередовища	31
2.3. Діагностика фінансово-економічного стану підприємства	39
2.3.1 Загальна оцінка рентабельності роботи	39
2.3.2 Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства	44
2.3.3 Аналіз ділової активності підприємства	50
2.3.4 Аналіз фінансової стійкості підприємства	53
3. НАПРЯМКИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФГ «САПФІР – М.М.» В РЕАЛІЯХ ВОЄННОГО ЧАСУ	56
3.1. Оцінка санаційної спроможності підприємства	56
3.2. Механізм фінансової стабілізації діяльності підприємства.....	60
3.3. Перспективи повоєнного розвитку.....	65
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72
ДОДАТКИ	78

ВСТУП

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. Нові умови господарювання та виклики сьогодення вимагають від керівників, спеціалістів та працівників підприємств впровадження та пошуку нових, нетрадиційних підходів до управління виробництвом, посилення його впливу на досягнення високих результатів.

Діагностика фінансово-економічного стану підприємства набуває важливого значення за ринкових реформ та впровадження заходів антикризової стратегії, коли економічні методи управління виходять на перший план: вона повинна не тільки виявити недоліки, а й відшукати можливості економічного зростання, протидії поточним ризикам, подолання ґрунтовних системних суперечностей реального сектору економіки нашої країни.

Актуальність і практична значущість даної теми зумовлена тим, що в сучасних умовах забезпечити виживаність підприємства, управлінському персоналу, насамперед, необхідно вміти ретельно оцінювати й реально діагностувати фінансово-економічного стану власного підприємства, а також здійснювати аналіз зовнішнього макросередовища.

Основні питання діагностики фінансово-економічного стану підприємств в сучасних умовах розглянуті в працях провідних учених О.Я. Базилінської [5], М.Д. Білик [7], І.М. Бойчика [9], Б.Є. Грабовецького [20], Г.О. Крамаренко [33], Н.В. Мішеніної [37], А.Г. Семенова [52], Ю.С. Цал-Цалко [54] та ін. Наукові дослідження цих і багатьох інших авторів створили теоретичні й методологічні передумови для розробки методик аналізу, оцінки діяльності підприємств, їх платоспроможності та фінансової стабілізації.

Мета та завдання дослідження. Метою даної кваліфікаційної роботи є дослідження теоретико-методологічних основ діагностики фінансово-економічного стану, обґрунтуванні механізму фінансової стабілізації підприємства, а також розробці практичних рекомендацій щодо оцінки та

поліпшення фінансово-економічного стану аграрного підприємства (на прикладі ФГ «Сапфір – М.М.»).

Для досягнення мети в роботі поставлені такі **завдання**:

- з'ясувати сутність поняття «діагностика підприємства»;
- визначити різновиди даного поняття та обґрунтувати його класифікацію;
- проаналізувати поняття фінансового стану та визначити його основні показники;
- розглянути поняття рентабельність та виявити способи її підвищення;
- дати загальну організаційно-економічну характеристику фермерського господарства «Сапфір – М.М.»;
- провести аналіз зовнішнього макросередовища діяльності фермерського господарства «Сапфір – М.М.»;
- здійснити діагностику фінансово-економічного стану господарської діяльності фермерського господарства «Сапфір – М.М.» протягом трьох останніх років та визначити основні тенденції;
- виконати аналіз фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності та ділової активності фермерського господарства «Сапфір – М.М.»;
- провести оцінку санаційної спроможності підприємства;
- розробити практичні рекомендації щодо поліпшення фінансово-економічного стану фермерського господарства «Сапфір – М.М.».

Об'єктом дослідження виступають процеси фінансово-господарської діяльності малого аграрного підприємства.

Предметом дослідження є сукупність прийомів, методів і складових механізму діагностики фінансово-економічного стану підприємства, орієнтованих на формування та забезпечення беззбиткового ведення бізнесу в сучасних умовах.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в наступному:

- *набула подальшого розвитку* система заходів щодо стабілізації фінансово-економічного стану фермерського господарства в реаліях воєнного часу.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи виступили праці вітчизняних та зарубіжних учених у сфері діагностики, оцінки, аналізу та дослідження результатів господарської діяльності підприємства; фінансова звітність (форма 1 «Баланс» та форма 2 «Звіт про фінансові результати») малого фермерського господарства «Сапфір – М.М.» за 2018 – 2022 роки; статистичні та аналітичні матеріали ООН, МВФ, Європейської Бізнес Асоціації, Державної служби статистики України, Міністерства економіки України, Київської школи економіки, Інституту регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України, Інституту економіки та прогнозування НАН України, Національного інституту стратегічних досліджень при Президентіві України та ін.

Аналітична частина роботи виконувалася за допомогою методів аналізу і синтезу, статистичних методів (порівняння, величини структури, динаміки), стратегічних методів аналізу середовища (SWOT-аналіз, PEST-аналіз). Розрахунки здійснювалися за допомогою табличного процесору Microsoft Excel.

Апробація результатів дослідження та їх публікація. Результати дослідження доповідались на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми і перспективи економічного розвитку в умовах модернізаційних процесів в Україні та світі» в Центральнуукраїнському національному технічному університеті (грудень 2023 р.). Основні положення й результати дослідження опубліковано у тезах «Критерії ефективності системи фінансово-економічного моніторингу підприємства» матеріалів відповідної конференції.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, які включають 12 підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний її обсяг становить 89 сторінок друкованого тексту, в тому числі 78 сторінок основного тексту (з врахуванням списку джерел). Основний текст включає в себе 21 розроблену таблицю та 7 рисунків. Список використаних джерел містить 55 найменувань на 6 сторінках. Додатки до роботи розміщено на 11 сторінках.

1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та методики діагностики підприємства

Діагностика підприємства – це оцінювання і аналіз економічних показників роботи підприємства на основі вивчення неповної інформації, окремих результатів з метою виявлення можливих перспектив його розвитку та наслідків поточних управлінських рішень. Як підсумок діагностики на основі оцінки стану господарства і його ефективності роблять висновки, що необхідні для ухвалення важливих, але швидких рішень, наприклад, про цільове кредитування, про продаж або купівлю підприємства, про його закриття і тому подібне.

Мета діагностики діяльності підприємства – підвищення ефективності його роботи на основі системного вивчення всіх видів діяльності та узагальнення їх результатів.

Завданнями діагностики діяльності підприємства є:

- виявлення змін у стані об'єкту в часовому та просторовому розрізі;
- ідентифікація реального стану аналізованого об'єкту;
- встановлення основних чинників, які викликали зміни в стані об'єкта, облік їхнього впливу;
- прогноз головних тенденцій.

Діагностика діяльності підприємства включає ряд основних напрямів:

- виклад методик діагностики стану підприємства;
- оцінка ринкової вартості і майна підприємства;
- виявлення головних прийомів діагностики стану та використання фінансових, трудових і матеріальних ресурсів;
- оцінка економічних результатів роботи підприємства з позицій конкурентоспроможності продукції (послуг, робіт), економічної культури, рівня рейтингу підприємства;

— оцінка ефективності роботи підприємства та головних чинників, які її визначають [9, с. 117].

Предметом діагностики діяльності підприємства є аналіз фінансового стану, оцінка ефективності, аналіз економічних та виробничих результатів, результатів використання трудових ресурсів і соціального розвитку, використання й стан основних фондів, витрат на реалізацію продукції (послуг, робіт) та виробництво.

Об'єктом діагностики діяльності підприємства є робота підприємства в цілому і його структурних підрозділах (ділянок, бригад, цехів), а суб'єктами можуть виступати науково-дослідні інститути, органи державної влади, центри, фонди, аналітичні служби підприємств, засоби масової інформації, громадські організації.

Будь-яка діагностика передбачає збір загальних відомостей про підприємство. Аналітикові в ході економічного діагностування доводиться мати справу як із неповною, обмеженою інформацією, так і з досить великими за обсягом масивами інформації. Так, економічну інформацію для діагностики можливо згрупувати таким чином.

— загальні дані — точна адреса та найменування, рік створення, місце реєстрації, номер факсу, телефону, дані про керівництво, банківські реквізити;

— характеристика фірми — вид господарської діяльності, розмір підприємства, джерела формування капіталу, форма власності, тип об'єднання, національна приналежність капіталу;

— характер діяльності — роль та місце в певному сегменті або на ринку, масштаби, наявність зовнішньоекономічної діяльності, спеціалізація, номенклатура продукції, питома вага підприємства в національному виробництві, місце фірми на світовому ринку;

— дослідно-конструкторське та науково-дослідне виробництво та робота — кваліфікація персоналу конструкторських бюро, лабораторій, розмір витрат на науково-дослідну роботу, оцінка споживачами якості

продукції та науково-технічного рівня, виробничі потужності, виробнича програма, характеристика парку устаткування та машин;

— комерційна діяльність — джерела росту прибутку та продажу, позиція на ринку в порівнянні з конкурентами, цінова політика (цінові знижки, базові ціни), репутація підприємства стосовно дотримання договірних зобов'язань і якості, джерела постачання паливо-мастильних матеріалів, енергії, сировини та ціни на ці товари;

— організаційна структура управління фірми — прізвища голови та віце-голів, склад Ради директорів, склад правління, їх відповідальність і повноваження, ступінь господарської самостійності, назви виробничих відділень;

— показники ефективності діяльності — обсяг реалізації, прибуток, коефіцієнт обігу основного капіталу, капіталоозброєність праці, витрати виробництва;

— фінансове становище — можливість освоєння нової продукції, стан та розмір власного капіталу, можливість одержання додаткового капіталу, ділова активність, ліквідність, заборгованість [17, с. 126].

Джерелами інформації може бути:

- довідники фірм;
- інформація, що публікується офіційно;
- інформація про фірми, яка надається на замовлення урядових організацій;
- інформація, яка публікується самими фірмами;
- дос'є (фростери) на фірми, які формуються в міжнародних економічних організаціях в рамках ЄЕС чи ООН.

Джерела вихідних даних для діагностики на підприємстві є:

- виробнича структура підприємства;
- паспорт підприємства;
- організаційна структура управління;
- штатний розклад;

- розпорядження, накази по підприємству;
- звіти про виробничо-господарську діяльність та плани підприємства;
- правові акти;
- науково-технічна документація;
- положення;
- стандарти;
- матеріали документальних ревізій — як зовнішніх, так і внутрішніх;
- нормативи та норми, які регламентують певні відносини або діяльність [13, с. 49].

На сьогодні існує велика кількість різновидів економічної діагностики, які класифікуються за багатьма ознаками. Основні з них наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Різновиди економічної діагностики

Кваліфікаційна ознака	Різновид
Часовий діапазон дослідження	Ретроспективна Перспективна (стратегічна) Поточна (оперативна)
Рівень діагностичного об'єкта	Мікродіагностика Макродіагностика Глобальна
Осяжність та тематика проблеми	Системна Тематична Комплексна
Періодичність проведення	Моніторинг Разова Періодична
Суб'єкти здійснення	Внутрішня Зовнішня
Цільова спрямованість	Елементна Загальна

Джерело: [19, с. 208]

Класифікацію видів та типів діагностики можна навести за допомогою такої схеми (рис.1.1)

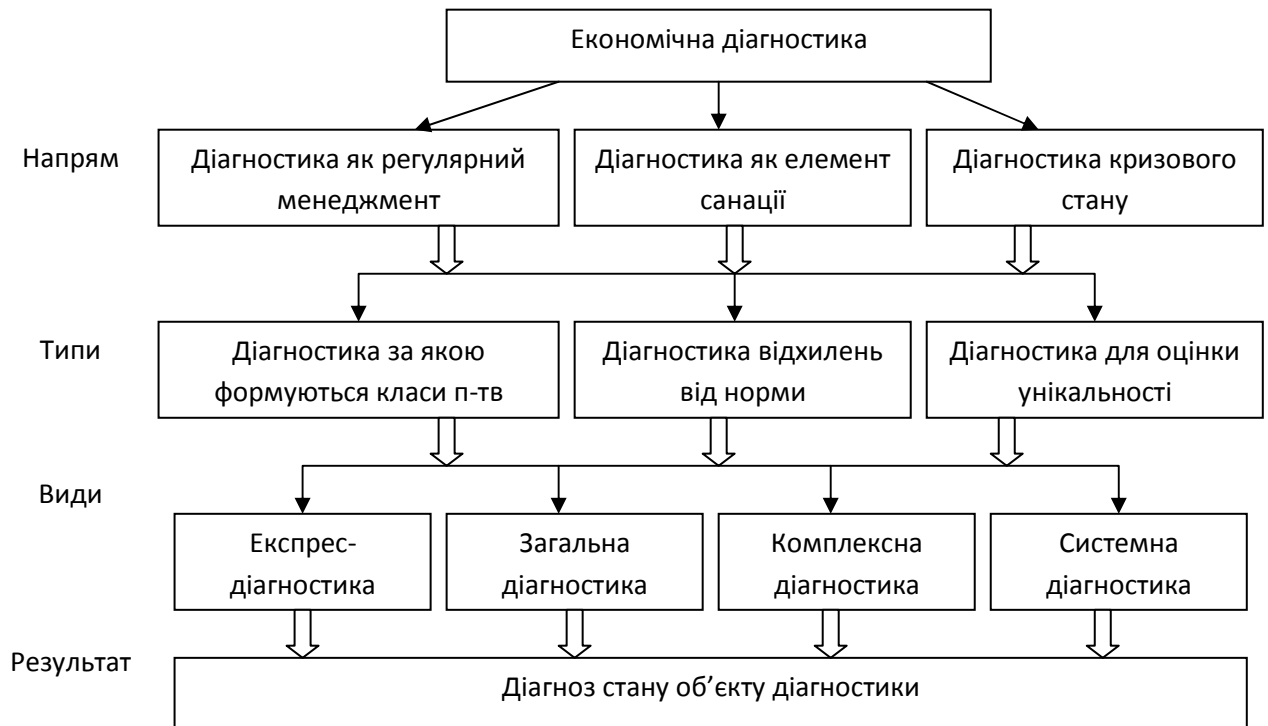


Рис. 1.1. Класифікація видів та типів економічної діагностики

Джерело: [27, с. 120]

На сьогодні в методологічному аспекті фінансові аналітики в Україні можуть скористатися різними методиками оцінки фінансового стану підприємств: від Державної податкової адміністрації України, Ощадного банку, Міністерства економіки України, Міністерства фінансів України, Фонду держмайна, НБУ [53, с.36] та ін.

Зазначені нормативні документи висвітлюють основні напрями аналізу та встановлюють головні методичні засади проведення поглибленого аналізу фінансового стану підприємств. Проте всі вони мають свої переваги та певні недоліки при застосуванні на практиці запропонованого порядку обчислення показників.

Методика проведення діагностики діяльності підприємства включає сукупність конкретних способів, прийомів (методів) виконання техніко-економічного аналізу (табл.1.2).

Таблиця 1.2

Методи діагностики фінансово-господарської діяльності підприємств

Назва методів	Зміст методів
Експертний	Оцінка ситуації висококваліфікованими фахівцями
Неформалізований	Суб'єктивне, логічне дослідження
Рейтинговий	Визначення, ранжування і систематизація найкращих результатів за рядом показників
Морфологічний	Систематизація наборів альтернативних рішень за можливими поєднаннями варіантів і вибір спочатку прийнятних, а потім самих ефективних варіантів
Фактографічний	Аналіз фактів зафіксованих у наукових роботах, ЗМІ і т. п.
Моніторинг	Систематичний, детальний аналіз змін
Кон'юнктурний	Установлення поточного стану з позиції співвідношення пропозиції і попиту
Ухвалення рішень і дослідження операцій	Використання теорій масового обслуговування, ігор, графів, мережеве планування, побудова дерев ресурсів і цілей

Джерело: [27, с. 117]

Детальніше розглянемо окремі методи діагностики і аналізу фінансової діяльності підприємства.

Експертні оцінки (експертний метод) застосовується у випадках, коли неможливе рішення поставленої задачі параметричними методами. Процедура експертного аналізу включає наступні етапи:

- процедура виявлення і структуризації проблем;
- визначення чисельності і структури експертної групи, підбір з числа висококваліфікованих фахівців експертів, які мають значний досвід в відповідній сфері діяльності;
- вибір форми і методики опитування експертів, розробка питань, таблиць, анкет;
- заповнення експертами анкет, таблиць опитування у чітко визначеній або довільній формі;

- статистична обробка закодovаних і заповнених анкет таблиць опитування;
- оцінка надійності отриманих результатів;
- підсумкова оцінка стану об'єкта на основі експертних висновків.

Морфологічний метод належить до перспективних методів, які широко використовуються на практиці. Він дозволяє систематизувати отриманий набір альтернативних рішень за усіма можливими поєднаннями варіантів і спочатку вибирати з них прийнятні, а потім найбільш ефективні за економічними критеріями.

Рейтинговий метод оснований на порівнянні між собою і ранжуванні (розташуванні в певному порядку) окремих показників оцінювання результатів фінансової діяльності підприємства. Він припускає складання рейтингів показників (рядів, ранжованих за певними ознаками).

Фактографічний метод оснований на вивченні усіх зафіксованих, опублікованих фактів, які характеризують фінансовий стан підприємства.

Моніторинг є детальним, систематизованим, постійним поточним спостереженням за фінансово-господарським станом підприємства. Алгоритм організації моніторингу наступний:

- початкова експертна структуризація;
- визначення цілі моніторингу;
- вибір індикаторів (постійних показників);
- попередня формалізація аналітичних матеріалів та збір інформації;
- графічна візуалізація даних, обробка, фільтрація та ієрархічне впорядкування інформації;
- виявлення стійких тенденцій і закономірностей [55, с. 37].

Діагностика фінансового стану — це частина загального аналізу господарської діяльності підприємства, що складається із двох взаємозв'язаних розділів: управлінського та фінансового аналізу.

Інформаційною базою діагностики фінансового стану є фінансова та бухгалтерська звітність, тобто система показників, які відображають

фінансовий і майновий стан підприємства на конкретну дату. Діагностика фінансового стану може бути двох видів: внутрішньою та зовнішньою. Внутрішня діагностика здійснюється фінансистами підприємства на основі нормативів, які застосовуються на підприємстві, і виконується способом порівняння даних нормативів з фактичними параметрами фінансового стану підприємства.

Зовнішня діагностика здійснюється зацікавленими організаціями — акціонерами, банком, податковою інспекцією, та іншими структурами за даними бухгалтерської звітності [15, с. 229].

В науковій літературі перед проведенням загальної діагностики фінансового стану підприємства рекомендується здійснити попередній (експрес) аналіз фінансового стану.

1.2. Показники діагностики фінансового стану підприємства

Фінансовий стан підприємства, на думку більшості вітчизняних і зарубіжних авторів, оцінюється, перш за все, його фінансовою стійкістю і платоспроможністю. Результати аналізу будь-якого господарюючого суб'єкта є найважливішою характеристикою його діяльності та фінансово-економічного благополуччя, характеризують результат його поточного, інвестиційного та фінансового розвитку, містять необхідну інформацію для інвесторів, а також відображають здатність підприємства відповідати за своїми боргами і зобов'язаннями та нарощувати свій економічний потенціал в інтересах засновників та інших співвласників [19, с. 78].

Аналіз фінансової стійкості на ту чи іншу дату дозволяє відповісти на питання, наскільки правильно підприємство управляло фінансовими ресурсами протягом періоду, що передує цій даті. Важливо, щоб стан фінансових ресурсів відповідав вимогам ринку і відповідав потребам розвитку підприємства. Недостатня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності підприємства і відсутності у нього коштів для розвитку виробництва, а

надлишкова – перешкоджати розвитку, обтяжуючи витрати підприємства зайвими запасами і резервами. Таким чином, сутністю фінансової стійкості є ефективне формування, розподіл і використання фінансових ресурсів.

Платоспроможність виступає її зовнішнім проявом [23]. В основі аналізу фінансової стійкості підприємства лежить розрахунок ключових параметрів, що дають картину прибутків і збитків, змін в структурі активів і пасивів, у розрахунках з дебіторами і кредиторами. Діюча система аналізу фінансової стійкості підприємства оцінює його поточне фінансове становище і проектує його на найближчу перспективу, як правило, в незмінному вигляді, не враховуючи можливих варіантів стратегічного розвитку фінансової стійкості.

При цьому використовуються наступні види (загальні методи) аналізу (рис. 1.2):

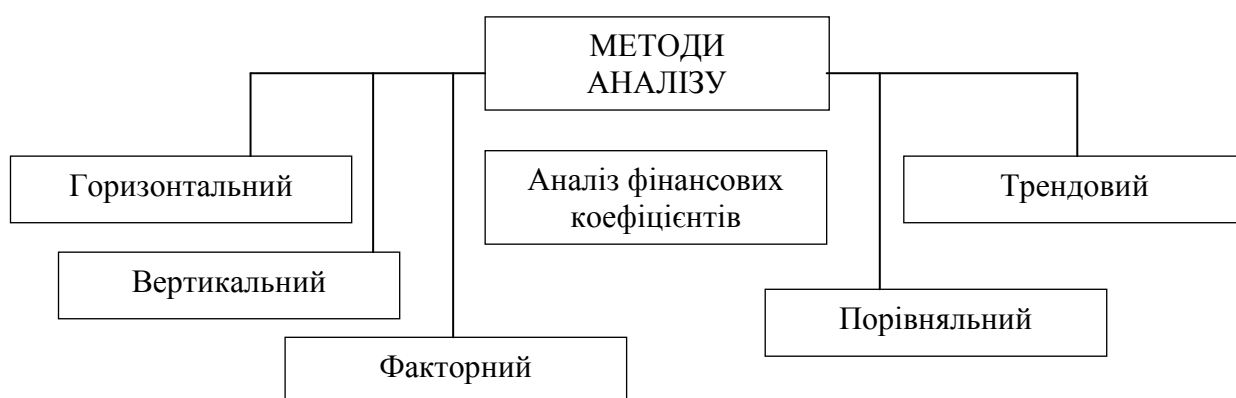


Рис. 1.2. Методи аналізу

Джерело: розроблено автором на основі [5; 33]

горизонтальний аналіз (часовий) – представляє собою порівняння кожної позиції плану (звітності) з попереднім періодом;

вертикальний аналіз, тобто структурний аналіз підсумкових фінансових показників діяльності підприємства в звітному періоді – визначає пропорції між показниками і виявляє вплив їх на загальний результат. Це дозволяє виявити вплив кожного показника на кінцеву фінансову результативність (при цьому дефіцит впливу одного показника заміщується впливом іншого). Обмеженість

даного аналізу полягає в тому, що він показує лише величину даного заміщення і не вказує при цьому допустимих меж її варіацій, які є одним з ключових моментів при аналізі фінансової стійкості підприємства;

трендовий аналіз – порівнює кожен позицію звітності з рядом попередніх періодів і встановлює основну тенденцію динаміки показників. На його основі формуються можливі значення аналізованих показників в майбутньому за умови збереження минулих тенденцій. Однак збереження даних умов зазвичай не відбувається, і тому використання трендового аналізу не завжди обґрунтовано при розробці стратегії розвитку фінансової стійкості підприємства;

аналіз фінансових коефіцієнтів – розрахунок відносних даних фінансової звітності, виявлення взаємозв'язку показників;

порівняльний аналіз – який оперує просторовими характеристиками фінансових результатів і ґрунтується на аналізі зведених показників звітності за окремими показниками підприємства, його дочірніх фірм, підрозділів, цехів. Слабкою стороною порівняльного аналізу є складність (а іноді і неможливість) вибору об'єкта для порівняння, а також те, що для кожного підприємства існує своя специфіка ідеальних фінансових результатів, яка визначається цілями його створення і умовами функціонування, що не враховується в рамках даного аналізу;

факторний аналіз – ґрунтується на детермінованих або стохастичних прийомах дослідження і встановлює вплив окремих чинників, які є причинами результативного показника. Факторний аналіз дозволяє виявити елімінований вплив фінансових елементів на фінансову стійкість підприємства, точність якого залежить від того, які чинники включені в модель досліджуваної функціональної залежності.

Слабкою стороною факторного аналізу є те, що він не відображає пріоритетність факторної залежності неврахованих показників і зміни динаміки фінансових пріоритетів у часі.

В даний час найбільш широко використовуваним методом аналізу фінансової стійкості підприємства є розрахунок фінансових коефіцієнтів, які,

по суті, дають економічну інтерпретацію співвідношень складових їх показників. Інформаційною базою для оцінки коефіцієнтів фінансової стійкості є активи і пасиви бухгалтерського балансу, показники управлінського обліку [35, с. 276].

Варто зазначити, що у сучасній українській науці до сьогоднішнього дня не вироблено єдиного підходу до проведення оцінки фінансової стійкості підприємства шляхом аналізу фінансової звітності. Розроблено та використовується ряд методик, проте, відмінності між ними полягають у підходах, способах, критеріях та умовах проведення аналізу.

Автори пропонують оцінювати фінансову стійкість підприємства за допомогою абсолютних і відносних показників [7; 19; 20].

Метод оцінки фінансової стійкості підприємства за допомогою використання абсолютних показників ґрунтується на визначенні типу фінансової стабільності підприємства, представлених в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Типи фінансової стійкості підприємства

Тип фінансової стійкості	Трьохмірна модель	Джерела фінансування запасів	Коротка характеристика фінансової стійкості
Абсолютна фінансова стійкість	$M = \{1,1,1\}$	Власні оборотні кошти (чистий оборотний капітал)	Високий рівень платоспроможності. Підприємство не залежить від зовнішніх позичальників
Нормальна фінансова стійкість	$M = \{0,1,1\}$	Власні оборотні кошти + довгострокові кредити та позики	Нормальна платоспроможність. Рациональне використання позикових коштів. Висока дохідність поточної діяльності
Нестійка фінансова стійкість	$M = \{0,0,1\}$	Власні оборотні кошти + довгострокові кредити та позики + короткострокові кредити та позики	Порушення нормальної платоспроможності. Виникає необхідність залучення додаткових джерел фінансування. Можливе відновлення платоспроможності
Кризовий (критичний) фінансовий стан	$M = \{0,0,0\}$	-	Підприємство повністю неплатоспроможне та знаходиться на межі банкрутства

Джерело: [54]

Наведені показники забезпеченості запасів відповідними джерелами фінансування трансформують в трьохфакторну модель (М), значення М визначається за формулою (1.1):

$$M = (\Delta BOЗ; \Delta ВДД; \Delta ОДП), \quad (1.1)$$

де, $\Delta BOЗ$ – приріст (надлишок) власних оборотних засобів;

$\Delta ВДД$ – надлишок (+), нестача (-) власних і довгострокових джерел фінансування запасів;

$\Delta ОДП$ – надлишок (+), нестача (-) власних джерел покриття запасів.

Фінансова стійкість підприємства визначається за допомогою ряду відносних показників фінансових коефіцієнтів. Ці показники вказують на рівень залежності підприємства від зовнішніх інвесторів та кредиторів. Власники підприємства зацікавлені в оптимізації власного капіталу та мінімізації позикових коштів у загальному обсязі фінансових джерел. Кредитори оцінюють фінансову стійкість позичальника за розміром власного капіталу та ймовірністю уникнення банкрутства. Насправді таких коефіцієнтів дуже багато, і наприклад Н. Мішеніна [37, с. 201], рекомендує розраховувати такі показники, які представлені в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Коефіцієнти фінансової стійкості підприємства

Найменування показника	Формула розрахунку	Рекомендоване значення	Характеристика
Коефіцієнт автономії	$K_{авт} = ВК / ВБ$ де ВК – власний капітал; ВБ – валюта балансу	$K_{авт} \geq 0,5$	Відображає частку власних коштів у сукупному капіталі суб'єкта, тобто його незалежність від позикових джерел фінансування
Коефіцієнт фінансової залежності	$K_{фз} = ВБ / ВК$	$K_{фз} \leq 0,5$	Характеризує частку позикових коштів у загальній величині джерел фінансування діяльності організації

Продовження табл. 1.4

Найменування показника	Формула розрахунку	Рекомендоване значення	Характеристика
Коефіцієнт фінансової стійкості	$K_{\text{фс}} = \text{ВК} + \text{ДЗ} / \text{ВБ}$ де, ДЗ – довгострокові зобов'язання	$K_{\text{фс}} \geq 0,7$	Показує питому вагу джерел фінансування, які можуть бути використані довгий час
Фінансовий важіль	$K_{\text{лев}} = \text{ПК} / \text{ВК}$ де, ПК – позиковий капітал	$K_{\text{лев}} \leq 1$	Показує співвідношення позикового і власного капіталу організації
Коефіцієнт фінансування	$K_{\text{фін}} = \text{ВК} / \text{ПК}$	$K_{\text{фінс}} \geq 1$	Показує співвідношення між власними і позиковими коштами
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	$K_3 = \text{ВСК} / \text{ОА}$ де, ВСК – власні оборотні кошти; ОА – оборотні активи	$K_3 \geq 0,1$	Відображає частку власних оборотних коштів в оборотних активах
Коефіцієнт маневреності	$K_{\text{м}} = \text{ВОЗ} / \text{ВК}$	$K_{\text{м}} \geq 0,2-0,5$	Показує частину власних коштів суб'єкта, котра перебуває у мобільній формі
Коефіцієнт інвестування	$K_{\text{інв}} = \text{ВК} / \text{НА}$ де, НА – необоротні активи	$K_{\text{інв}} \geq 1$	Показує ступінь покриття необоротних активів власним капіталом

Джерело: [37, с. 201]

Аналіз фінансових коефіцієнтів полягає в порівнянні їх значень з базисними величинами, у вивченні їх динаміки за звітний період і за ряд років. У нашому випадку ми можемо мати у своєму розпорядженні тільки базисні величинами, що ускладнює прогнозування [2, с. 76].

Проаналізувавши різні методики аналізу фінансової стійкості за допомогою відносних показників, можна стверджувати, що майже всі мають недоліки:

по-перше – невизначеність граничних значень багатьох коефіцієнтів. Однозначних нормативів співвідношення позикових і власних коштів практично немає. Вони не можуть бути однаковими для різних галузей і підприємств;

по-друге – методики, що використовуються для оцінки стійкості підприємства охоплюють не всі сторони діяльності господарюючого суб'єкта.

Наявність широкого кола показників призвело до того, що деякі практично не відрізняються і дублюють один одного [48, с. 50].

Для того щоб виробнича діяльність володіла високим ступенем результативності, менеджменту слід дотримуватися правильної стратегії, що стосується фінансової стійкості. Аналіз фінансової стійкості повинен показати наявність або відсутність у підприємства можливостей по залученню додаткових позикових коштів, здатність погасити поточні зобов'язання за рахунок активів різного ступеня ліквідності.

В результаті під фінансовою стабільністю слід розуміти такий фінансово-економічний стан підприємства, коли власних джерел достатньо для погашення поточних боргів і зобов'язань, а також для подальшого зростання і розвитку. У цьому сенсі фінансову стійкість можна розглядати як платоспроможність [52, с. 87].

На сьогоднішній день аналіз фінансової стійкості, будучи практично сформованим напрямком фінансового аналізу, залишається недостатньо методологічно розробленим. Першочерговими стають питання вдосконалення фінансових інструментів сталого розвитку підприємства. Якщо підприємство фінансово стійке, то воно має ряд переваг перед іншими підприємствами того ж профілю для отримання кредитів, залучення інвестицій, у виборі постачальників і в підборі кваліфікованих кадрів. Чим вища стійкість підприємства, тим більше воно незалежне від несподіваної зміни ринкової кон'юнктури і, отже, тим менший ризик опинитися на краю банкрутства [49, с. 55].

Удосконалення методологічних основ оцінки і управління фінансовою стабільністю підприємства є найважливішою господарської проблемою.

Багато вітчизняних і зарубіжних аналітиків рекомендують також виробляти інтегральну бальну оцінку фінансової стійкості [1; 6; 14; 29].

Сутність цієї методики полягає в класифікації підприємств за рівнем ризику, тобто будь-яке аналізоване підприємство може бути віднесене до певного класу, в залежності від набраної кількості балів, виходячи з фактичних

значень показників платоспроможності і фінансової стійкості. Оцінка визначається наступним чином:

- розраховується невелика кількість ключових показників підприємства;
- кожному показнику відповідно до його значення присвоюється певна кількість балів;
- за сумою балів виводиться клас фінансової стійкості.

Даний підхід багато в чому базується на експертних оцінках значимості тих чи інших показників. При цьому умови його застосовуваності зазвичай не обумовлюються, що не дозволяє рекомендувати готові розподіли балів з метою отримання підсумкової оцінки для будь-яких підприємств в будь-яких галузях.

Розглянуті методики дозволяють досить глибоко оцінити і проаналізувати фінансову стійкість підприємства. Не можна сказати, яка з наведених методик важливіша, оскільки всі вони в сукупності дозволяють отримати уявлення про фінансовий стан підприємства.

1.3. Місце та роль рентабельності в аналізі фінансово-економічного стану підприємства

Аналіз прибутку і рентабельності – невід’ємна частина роботи підприємств. Він дозволяє виявити помилки в господарській діяльності, вказати керівництву на шлях подальшого розвитку та виявити резерви максимального збільшення прибутку [36, с. 30].

Рентабельність є однією з фундаментальних категорій економіки.

В загальному вигляді рентабельність є відношенням результату (ефекту) до ресурсів (витрат) підприємницької діяльності. Звідси різноманіття форм вираження знаменника і чисельника створює велику кількість різноманітних видів рентабельності. Щоб проаналізувати фінансово-господарську діяльність підприємства, необхідно правильно вибрати показники її рентабельності.

Рентабельність — це інтегральний показник, який відображає ефективність роботи підприємства, що націлене на одержання прибутку в короткостроковій перспективі і який вказує на якість управлінських рішень, що стосуються інвестиційної, операційної та фінансової діяльності підприємства [9, с. 69]. В цьому визначенні підкреслено у яких випадках рентабельність є дійсно критерієм економічної ефективності діяльності підприємства, а також враховано, що різні показники рентабельності можуть говорити про ефективність різних ділянок роботи підприємства.

Роль показника рентабельності для кожного підприємства дуже велика. Основне значення цього показника полягає в наступному:

- по-перше, показник рентабельності — це один з головних критеріїв оцінки ефективності роботи підприємства;
- по-друге, підвищення рентабельності характеризує мету підприємства в ринковій економіці;
- по-третє, підвищення показника рентабельності забезпечує зростання фінансової стійкості підприємства;
- по-четверте, зростання рентабельності посилить позиції підприємства в конкурентній боротьбі і сприятиме виживанню підприємства в ринковій економіці;
- по-п'яте, показник рентабельності дуже важливий для власників (засновників і акціонерів), так як при її збільшенні зростає ціна акцій, інтерес до даного підприємства;
- по-шосте показник рентабельності важливий для позичальників грошових коштів і кредиторів, оскільки його рівень дозволяє оцінити реальність отримання відсотків за зобов'язаннями, платоспроможність підприємства і ризик не повернення позикових коштів;
- в-сьомих, динаміка рентабельності підприємства вивчається міністерствами, фондовими біржами, податковими службами [32, с. 62].

Зрештою, показник рентабельності важливий для самого підприємця, оскільки він характеризує привабливість бізнесу в цій сфері. Велике значення

рентабельність має для прийняття рішень в області планування, інвестування, в процесі прогнозування прибутку, при складанні кошторисів, контролі, оцінці та координуванні діяльності підприємства та її результатів.

Для проведення аналізу рентабельності джерелами інформації є:

- форма №1 «Баланс підприємства»,
- форма №2 «Звіт про фінансові результати»,
- форма №5 «Звіт про затрати на виробництво»,
- інформація про ціни та ін.

Завданнями аналізу рентабельності підприємства є:

- оцінка динаміки показників;
- вивчення виконання визначених параметрів (прогнозу, плану тощо);
- визначення факторів зміни їхнього рівня;
- пошук резервів зростання рентабельності;
- розробка заходів по використанню виявлених резервів [34, с. 78].

Виходячи з передумов системного уявлення аналізу і прогнозування рентабельності для широкої наукової громадськості і практиків, з урахуванням формування та використання достовірних, всебічних і повних матеріалів про ефективність діяльності, ресурсів і капіталу, виділено основних користувачів аналітичних даних показників рентабельності і їх інформаційні потреби [32, с. 63].

Для того, щоб висновки і пропозиції мали практичну і методичну значимість на усіх рівнях управління економікою і носили дієвий характер, необхідно вибирати комплекс методів і процедур, що відповідають поставленим цілям, завданням і технічному інструментарію. З цією метою запропоновано угруповання методів аналізу і прогнозування рентабельності за трьома класифікаційними ознаками: методи багаторівневого аналізу рентабельності стійкості діяльності, методи комплексного аналізу рентабельності і методи факторного і прогнозного аналізу рентабельності (рис. 1.3).

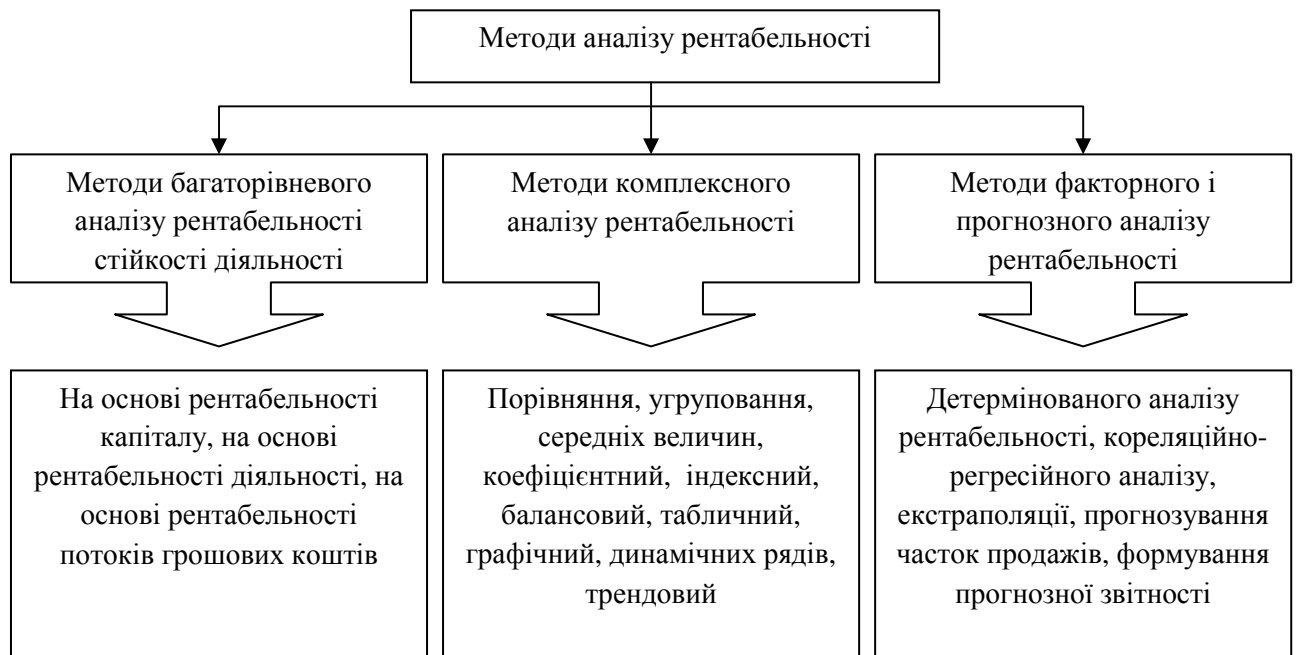


Рис. 1.3. Класифікація методів аналізу рентабельності

Джерело: [54, с. 114]

Різні варіанти рішень, які приймаються для розрахунку рентабельності, при визначенні авансованої вартості, поточних витрат, прибутку, зумовлюють наявність значної кількості показників рентабельності. Класифікацію показників рентабельності наведено на рис. 1.4.



Рис. 1.4. Класифікація показників рентабельності підприємства

Джерело: [21, с. 277]

Обчислення рентабельності окремих видів продукції (послуг, робіт) може ґрунтуватися на показниках прибутку від їх реалізації або випуску. При цьому поточні витрати можуть братися в таких варіантах, як виробнича собівартість продукції; заново створена вартість (собівартість продукції за мінусом матеріальних витрат); вартість продукції в цінах виробника (вартість за мінусом непрямих податків).

Показники рентабельності вимірюють прибутковість підприємства з різних позицій і групуються відповідно до інтересів учасників економічного процесу (рис. 1.5). Вони є важливими характеристиками факторного середовища формування прибутку й доходу підприємства.

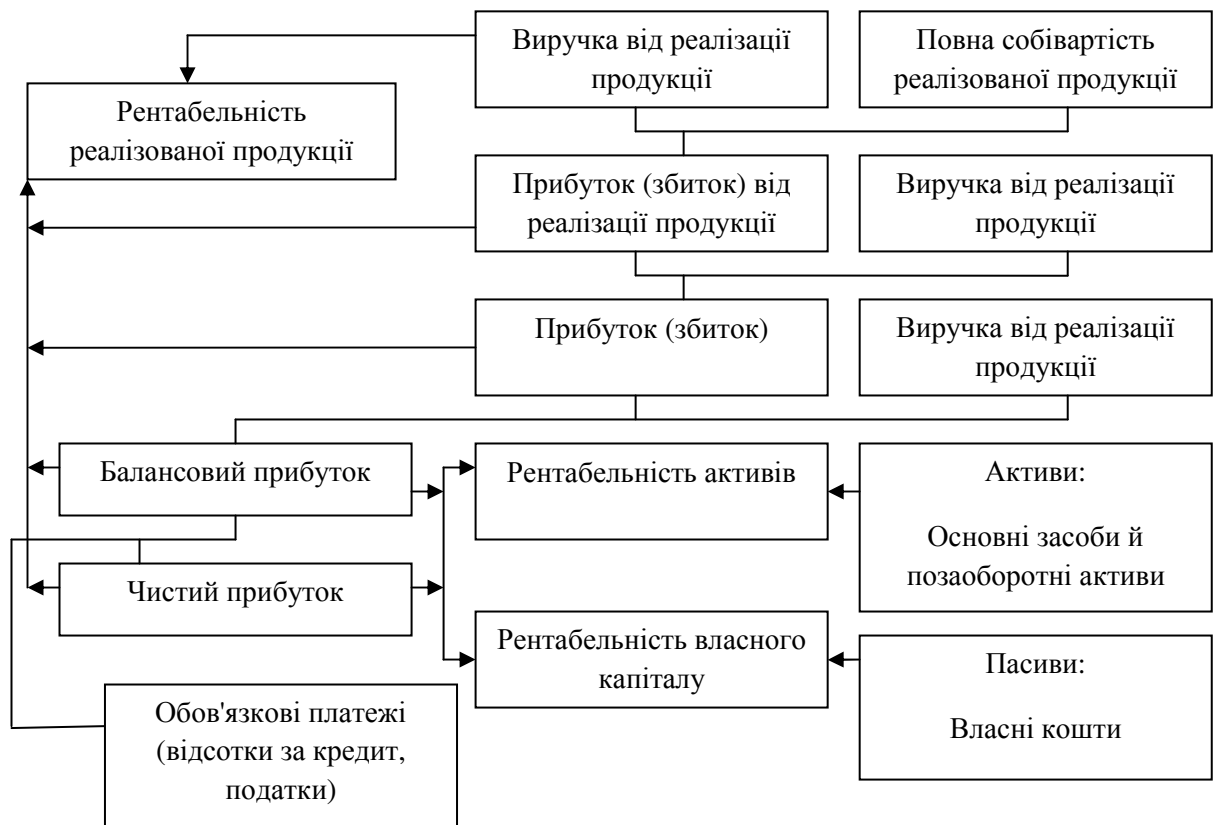


Рис. 1.5. Схема групування показників рентабельності

Джерело: [16, с. 256]

Формування сукупності показників аналізу рентабельності залежить від завдань, які аналітик ставить перед собою:

- оцінити ефективність продажу;
- здійснити оцінювання ефективності використання власного капіталу;

- здійснити оцінювання доцільності нарощування величини оборотних активів;

- здійснити оцінювання доцільності зростання обсягів капіталу та ін.

Наведений вище перелік показників рентабельності може бути доповнений аналітиком під час проведення ним поглибленого аналізу прибутковості.

Сукупність показників рентабельності всебічно відбиває ефективність фінансової, інвестиційної та операційної (виробничої) роботи підприємства і відповідає інтересам учасників економічного процесу.

На рівень показників рентабельності, що, по суті, є узагальнюючими, впливає багато чинників, які відображають різні аспекти діяльності підприємства. Звичайно, підвищенню рентабельності сприяють позитивні чинники. Завдання фінансового аналітика — кількісно оцінити вплив на рентабельність кожного чинника, тобто оцінити саме його внесок. Бажаного рівня рентабельності можна досягти, регулюючи розмір чинників із врахуванням їхнього взаємозв'язку.

Важливе значення при визначенні рентабельності підприємства має врахування темпів інфляції, відповідно до яких необхідно скоригувати бухгалтерську звітність.

Рентабельність підприємства формується під впливом великої кількості взаємопов'язаних факторів. Різноманіття факторів не їх дозволяє чітко обмежити, а тому необхідно виділити основні групи таких факторів, зокрема факторів підвищення рентабельності підприємства.

Математичне моделювання факторної системи господарської діяльності ґрунтується на визначенні принципів встановлення факторів:

- самостійність існування;
- достатня специфічність;
- причинність;
- можливість кількісного виміру і обліку та ін.

Загалом виділяють такі групи факторів, що впливають на формування стратегії підвищення рентабельності підприємства (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Фактори вибору шляхів забезпечення підвищення рентабельності підприємства

Фактори	Характеристика
1. Внутрішні	
Організаційно-управлінські	інформаційне забезпечення процесу прийняття рішення, розробка тактики і стратегії розвитку та діяльності підприємства
Матеріально-технічні	проведення реконструкції та модернізації матеріально-технічної бази підприємства
Кадрові	покращення умов праці, підвищення кваліфікації працівників, організація відпочинку і оздоровлення працівників
Фінансові	фінансове та податкове планування діяльності підприємства, пошук і аналіз внутрішніх резервів зростання прибутку
2. Зовнішні	
Зовнішньо-економічні	зміна цін і тарифів послуги та продукцію в результаті інфляції
Адміністративні	положення, постанови і правові акти, що регламентують діяльність організації, державне регулювання цін і тарифів, оподаткування
Ринкові	організація ефективної реклами нових товарів, підвищення конкурентоспроможності в наданні послуг

Джерело: [34, с. 79]

Внутрішні (плановані) чинники визначаються роботою колективу і залежать від внутрішнього середовища підприємства. А от зовнішніми факторами підвищення рентабельності можуть бути банкрутство конкурентів, наявність сприятливої зовнішньої кон'юнктури, підвищення серед споживачів потенційного попиту на продукцію підприємства тощо.

Зарубіжні бізнесмени називають показник рентабельності оборотних коштів комерційною маржею. Його величина варіюється в межах від 5% до 30%, така різниця зумовлена масштабами і профілем діяльності торгової компанії [16, с. 257].

Як висновок можемо підсумувати, що факторами підвищення (резервами збільшення) прибутковості можуть бути:

- збільшення обсягу виробництва продукції, яка випускається за рахунок більш повного використання підприємством виробничих потужностей;
- скорочення витрат на виробництво за рахунок економічного використання матеріалів, сировини, палива, обладнання, електроенергії, підвищення рівня продуктивності праці;
- елімінація причини виникнення надмірних витрат фінансових ресурсів на комерційні і управлінські цілі;
- застосування для виробництва продукції найсучасніших автоматизованих і механізованих засобів;
- здійснення ефективної цінової політики, диференційованої по відношенню до окремих категорій споживачів;
- проведення ефективної і масштабної політики в області підготовки персоналу;
- суворе дотримання укладених угод на поставку продукції;
- здійснення заходів, спрямованих на покращення клімату в колективі;
- запровадження досягнень науково-технічного прогресу, в результаті чого продуктивність праці зростає;
- вдосконалення рекламної діяльності;
- звільнення від неустановленого і зайвого устаткування, здавши його в оренду або продавши;
- розширення експорту;
- підвищення відпускних цін (однак за умови одночасного підвищення якості продукції) та ін.

Загалом кількість факторів, що можуть бути використані для цілей підвищення рентабельності підприємства є значною і залежить від особливостей та конкретних умов його роботи, компетенції робочого персоналу та менеджменту. Правильне маніпулювання впливами цих факторів та їх поєднання в плановій продуманій стратегії дозволить максимізувати критерій оцінки ефективності роботи підприємства.

2. ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ФГ «САПФІР-М.М.»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Фермерське господарство «Сапфір – М.М.» знаходиться за адресою с. Хоробичі, Городнянський р-н, Чернігівська область. Підприємство зареєстровано у 2008 році. Код ЄДРПОУ 35274787. Розмір статутного капіталу на даний момент часу – 18 тис. грн.

Основною метою діяльності досліджуваного підприємства є ведення господарської діяльності на основі поєднання сучасних агротехнологій, інноваційного менеджменту, досвіду та мудрості хліборобів. Набутий досвід праці на родючих землях вдало поєднує новітню думку, віру і турботу про достаток людей та суспільне благо.

Діючи на умовах самоокупності фермерське господарство «Сапфір – М.М.», свої витрати перекидає за рахунок власних доходів та інших надходжень, які не заборонені законодавством.

Компанія самостійно визначає основні напрямки своєї діяльності, обирати спеціалізацію, організовувати виробництво продукції сільськогосподарського призначення, її переробку та подальшу реалізацію, а також вибирати економічних партнерів у всіх сферах діяльності, в тому числі і іноземних.

Згідно останньої чинної редакції статуту від 2017 року фермерське господарство «Сапфір – М.М.» створене та діє на підставі Статуту, Закону України “Про фермерське господарство”, Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, Земельного кодексу України, інших нормативних актів.

Фермерське господарство є юридичною особою, має самостійний баланс і діє на основі повного господарського розрахунку і самофінансування. Господарство може від свого імені укладати договори, набувати і здійснювати

майнові та особисті немайнові права і нести обов'язки, бути позивачем і відповідачем у господарському, загальному або третейському суді, відкривати розрахунковий, валютний та інші рахунки в установах банків, мати печатки, штампи та інші реквізити зі своїм найменуванням.

До основних видів діяльності згідно з КВЕД (класифікатор видів економічної діяльності) слід віднести:

01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур;

01.13 Вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів;

01.41 Розведення великої рогатої худоби молочних порід;

01.47 Розведення свійської птиці;

01.61 Допоміжна діяльність у рослинництві;

01.62 Допоміжна діяльність у тваринництві;

16.10 Лісопильне та стругальне виробництво;

46.21 Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин.

Крім того, господарство залишає за собою право займатися будь-яким іншим видом діяльності, що не забороняється законодавством України, а також вступати у договірні відносини з юридичними та фізичними особами, органами державної влади та місцевого самоврядування.

Отже, основний вид діяльності фермерського господарства «Сапфір – М.М.» – виробництво сільськогосподарської продукції.

У компанії перебуває в оренді близько тисячі гектарів землі, розміщених у двох районах Чернігівської області, де вирощуються зернові та технічні культури (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка посівних площ ФГ «Сапфір-М.М.» протягом 2018-2022 рр.

Показник (тис. га)	2018	2019	2020	2021	2022
Культури зернові та зернобобові	0,05	-	0,23	0,40	-
Культури технічні	0,58	1,73	0,83	0,78	0,15
Всього	0,63	1,73	1,06	1,18	0,15

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності підприємства [51]

Середня кількість працівників підприємства згідно з офіційною фінансовою звітністю – близько 10 осіб [51]. Незважаючи на невеликі розміри сьогодні метою фермерського господарства є виробництво та реалізація зернових найвищої якості, а також прагнення стати високотехнологічним підприємством, що забезпечує 20% прибутку за вкладені активи.

Господарство має лінійно-функціональну структуру управління. Всю повноту влади бере на себе лінійний керівник, в особі голови Корецького Олександра Онісімовича. При розробці конкретних питань і підготовці відповідних рішень, програм, планів йому допомагають бухгалтер та менеджер-економіст.

2.2. Аналіз зовнішнього макросередовища

Продукція сільського господарства є базисом продовольчої безпеки країни. Сільське господарство України у довоєнний період тривалий час демонструвало доволі високі темпи економічного зростання, чим помітно вирізнялося з-поміж решти галузей національного господарського комплексу. Так, протягом 2009–2013 рр. валова продукція галузі збільшилася на понад 25%, а в період кризи 2014–2015 рр., коли падіння національної економіки становило 16%, аграрії зменшили виробництво лише на 3%. Протягом 2016–2018 рр. галузеве зростання становило 12%, а за останній передвоєнний 2021 р. воно збільшилося на 16,4% порівняно з попереднім роком [12, с.5].

Відповідно посилювалася присутність України на світовому продовольчому ринку. У 2018–2021 рр. експорт продукції сільського господарства і харчової промисловості становив майже 43% усього товарного експорту держави. Водночас основна частина експортних надходжень забезпечувалася за рахунок вивозу продукції кількох товарних груп, а саме: зернових й олійних культур та олії. Ця продукція протягом останніх років формувала три четверті (у т. ч. зернові та олійні – половину) вартості національного агропродовольчого експорту й визначала спеціалізацію України на світовому продовольчому ринку.

Регіональний зріз виробництва сільськогосподарської продукції вказує на значний внесок регіонів на півночі, сході та півдні України, які зазнали вторгнення російських окупаційних військ (зокрема, Чернігівська, Сумська, Київська, Харківська, Луганська, Донецька, Херсонська, Запорізька, Миколаївська області), у забезпечення продовольчої безпеки України. Зокрема, зазначені регіони у 2021 році забезпечили 41,5% загального обсягу виробництва сільськогосподарської продукції України (рис. 2.1).

Окрім того, практично в усіх регіонах України (окрім Одеської області) відбулися зміни у структурі виробництва продукції сільського господарства в розрізі основних категорій виробників у напрямі зростання частки товарної сільськогосподарської продукції. Зокрема, збільшилась питома вага сільськогосподарських підприємств у виробництві продукції сільського господарства, що засвідчує зростання їх ролі у формуванні продовольчої безпеки України. Так, найбільше частка підприємств у структурі виробництва сільськогосподарської продукції регіону зросла у Чернігівській, Сумській та Харківській областях (відповідно на 12,0%, 11,9% та 11,6%) [28, с.36].

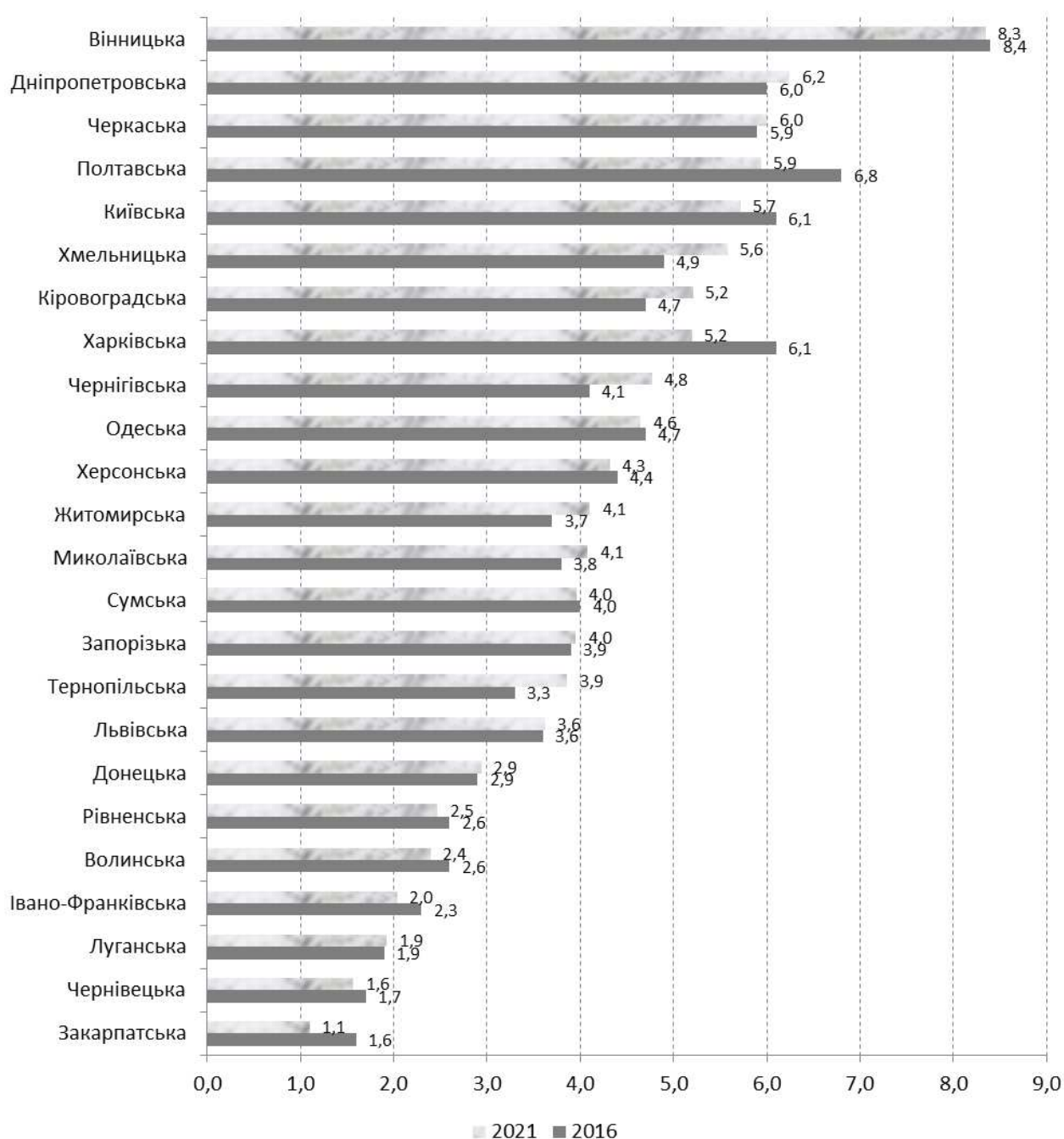


Рис. 2.1. Питома вага регіонів у загальному виробництві продукції сільського господарства у 2016 і 2021 роках

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України [39]

Доречно вказати, що за період 2016-2021 років питома вага Чернігівської області у валовому виробництві продукції сільського господарства зросла на 0,7 в.п. (з 4,1% до 4,7%).

Воєнні дії на сході, півночі та півдні України спричинили до зміни в структурі посівних площ для забезпечення продовольчої безпеки України. Акценти під час посівної кампанії 2022 року зроблено на сільськогосподарські культури, які можна виростити і зібрати у короткі терміни, та які відносно прості в посіві та обробітку (зокрема горох, гречку, ячмінь, просо, соя та ін). Зміна в структурі посівних площ на користь вказаних культур становили 10-15%. Проте для забезпечення як власних потреб, так і експортного потенціалу країни, аграріями забезпечено також вирощування жита, пшениці, соняшника, цукрового буряка, картоплі та інших культур.

В Україні малий та мікробізнес є переважаючою організаційною формою підприємств сільського господарства. Структура фінансування малого бізнесу загалом відповідає тенденціям, загалом притаманним корпоративному сектору України. Зокрема, у малих підприємств простежується тенденція до зниження частки власного капіталу у структурі балансів. Упродовж 2008–2021 рр. його частка зменшилася на 9,6 в.п. (табл. 2.2). Така тенденція характерна практично для всіх видів економічної діяльності, крім сільського господарства, де частка власного капіталу навпаки має тенденцію до зростання.

Таблиця 2.2

Власний капітал у фінансуванні малих підприємств, %

Вид економічної діяльності	2008	2015	2019	2020	2021
<i>Усього по малим підприємствам в економіці</i>	30,8	18,0	19,3	17,2	21,2
<i>Сільське господарство</i>	42,8	36,0	45,7	51,3	58,5
Промисловість	38,0	0,8	12,3	8,9	15,4
Будівництво	16,4	-9,1	-1,0	-1,6	0,2
Оптова та роздрібна торгівля	17,3	-1,2	8,9	7,6	8,8
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	30,8	-9,5	16,9	14,5	15,5
Тимчасове розміщування та організація харчування	38,2	4,5	19,9	10,7	25,6
Інформація та телекомунікації	-	71,8	10,5	12,3	16,2

Джерело: дані Інституту економіки та прогнозування НАН України» [47, с.104]

Водночас слід зазначити, що труднощі з доступом до банківського кредитування в умовах нестабільності призводять до застосування та пошуку легальних або сірих схем залучення «тіньового» капіталу, включаючи відмивання брудних коштів, що і є характерним для малого бізнесу в Україні.

Статистична інформація щодо стану фінансів малого та мікробізнесу в умовах воєнного стану наразі відсутня. Однак, зважаючи на наявні тенденції, можливо припустити, що малі підприємства, що перебувають (перебували) у регіонах проведення бойових дій та прилеглих до них територій, згорнули свою діяльність та внаслідок ушкодження або знищення виробничих фондів отримали значні збитки.

Аналізуючи результати опитування проведеного Європейською Бізнес Асоціацією [31], звертає на себе увагу той факт, що 63% підприємств малого бізнесу, які отримали збитки від війни, не намагаються їх зафіксувати і подати заявку на відшкодування. Це, свідчить про низьку взаємодію бізнесу з державними органами влади та відсутність надій бізнесу на реальне відшкодування втрат. Відсутність чітких компенсаторних механізмів з боку держави збільшує розрив у порозумінні між бізнесом і державою, знижує довіру бізнесу до держави.

Цілком вірогідно, що протягом 2023-2024 рр. малий бізнес залучатиме кошти для підтримки платоспроможності та ліквідності під час війни за рахунок тіньових резервів, що відображатиметься як збільшення «інших поточних зобов'язань». Разом з тим, за даними Інституту економіки та прогнозування НАН України, малий бізнес (59%) переважно відзначає недоступність банківського кредитування, незважаючи на запровадження численних державних програм підтримки для подолання наслідків війни [47, с.108].

На тлі докапіталізації та обмеженого доступу до капіталу на фінансових ринках під час війни у малого бізнесу виникають додаткові витрати, пов'язані з евакуацією активів матеріальних для уникнення загрози їх знищення та ведення бізнесу / або втрати за ним контролю внаслідок окупації території ворогом.

Окупація ворогом та охоплення бойовими діями значної частини території країни призвели до значних прямих збитків – унаслідок руйнування матеріальних активів та втрати контролю за бізнесом, які оцінюються у розмірі 12,6% власного капіталу. Питання компенсації прямих збитків від війни є ключовим для перезапуску ринкових механізмів фінансування бізнесу в повоєнний період [50, с. 5].

Для фінансової підтримки бізнесу ще на початку повномасштабної війни урядом була затверджена програма релокації підприємств із зони бойових дій до більш безпечних територій. За перший рік повномасштабної війни цією програмою скористалося 800 підприємств [24]. А за 2022 рік, згідно опитування проведеного Європейською бізнес асоціацією, близько 10% малих підприємств провели релокацію бізнесу з регіонів інтенсивних бойових дій [30].

Значна невизначеність щодо перспектив відшкодування (компенсації) збитків від знищення/пошкодження виробничих активів та повернення контролю за бізнесами після звільнення окупованих територій, до яких відноситься у т.ч. Городнянський район Чернігівської області, на тлі поглиблення макрофінансових дисбалансів у 2022 році стали причинами підвищення систематичного ризику.

Реагуючи на високі макрофінансові ризики та враховуючи уроки попередніх криз упродовж остатнього десятиліття, бізнес в Україні створив та запровадив захисні моделі фінансування, що не покладались на залучений на фінансових ринках капітал. Ключовими елементами зазначених моделей стали [50, с. 12]:

- 1) фінансування власними коштами у формі квазіборгів (захисні моделі фінансування);
- 2) акумуляція ліквідного капіталу поза межами фінансової системи України (офшоризація).

Водночас зростання систематичного ризику загальмувало інвестиційний процес, а також обмежило бізнесу доступ до капіталу на зовнішніх ринках, що погіршило перспективи його повоєнного розвитку.

Узагальнюючим негативним фінансовим наслідком війни для підприємств є декапіталізація як ключова причина зниження їх платоспроможності і ліквідності. Так, в 2022 році підприємства втратили майже 42% від власного капіталу за балансовою вартістю на початок року (31% ВВП), що представлено у розрізі складових у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Фінансові наслідки повномасштабної війни для підприємств у 2022 році

Причина	Частка підприємств, %	Наслідок	Частка від власного капіталу, %
<i>Непрямі збитки</i>			
Падіння обсягів виробництва	59	Збитки через скорочення обсягів продажу	6,6
Неплатоспроможність покупців	16	Збитки внаслідок списання боргів	8,5
Знецінення національної валюти	14	Витрати на переоцінку боргу в іноземній валюті	14,2
<i>Прямі збитки</i>			
Знищення/пошкодження матеріальних активів	5	Прямі збитки унаслідок списання знищених активів	12,6
Разом			41,9

Джерело: дані Київської школи економіки [26]

За приблизними оцінками Мінагрополітики України та Київської школи економіки, загальна сума втрат, завданих сільськогосподарській галузі внаслідок широкої російської навали, станом на вересень 2022 року сягала 6,6 млрд. дол. США, що становить 23 % від всієї вартості активів в українському сільському господарстві.

В той же час сумарні непрямі втрати в сільському господарстві України через зменшення виробництва, блокаду портів та підвищення виробничих витрат експерти оцінюють у 34,25 млрд. дол. США (у т. ч. в рослинництві через зниження виробництва – 11,2 млрд. дол. США; у тваринництві – 348,7 млн. дол. США; втрати через зниження виробництва озимих культур оцінено в 3 млрд. дол. США; багаторічних культур – у 322 млн. дол. США; втрати внаслідок

порушення логістики є найбільшими та становлять 18,5 млрд. дол. США) [44, с.10].

Оприлюднені фінансові показники лише частково розкривають загальний масштаб втрат капіталу за цей період, оскільки частина підприємств була змушена припинити господарську діяльність і не подавала звітність, а частина опинилася на тимчасово окупованих територіях.

Незважаючи на вищенаведені факти та обставини загалом український аграрний сектор продемонстрував високу стійкість та адаптивність до ризиків воєнного часу. Так, в умовах війни:

- збір за всіма групами сільськогосподарських культур у 1,5–3 рази перевищує потреби внутрішнього споживання;
- потреби внутрішнього ринку м'яса й м'ясопродуктів цілком забезпечені, а також є можливості спрямовувати продукцію на експорт;
- немає дефіциту овочевих культур;
- попит громадян на плодово-ягідні культури цілком забезпечено (частково за рахунок імпорту з інших країн).

Суттєві ризики для нарощування українського виробництва пов'язані також із посиленням цінової волатильності як на продовольчому ринку, так і на ринках ресурсів агровиробництва. Зростання цін на сільськогосподарську продукцію, безперечно, є стимулом до подальшого нарощування відповідних виробництв. Водночас вагомими стримуючими чинниками цього виступають нинішні логістичні проблеми зі збутом, а також стрімке підвищення вартості ресурсів агровиробництва, зокрема мінеральних добрив, енергоресурсів, паливно-мастильних матеріалів. Значну загрозу розвитку українського агросектора становлять також військова мобілізація працівників і трудова міграція сільського населення, що позбавляє виробництво найбільш молодих і активних працівників.

Всі зазначені виклики і ризики вже тією чи іншою мірою вплинули на трансформації сільськогосподарського виробництва та його спеціалізацію. І будуть мати відчутний вплив в найближчій перспективі.

2.3. Діагностика фінансово-економічного стану підприємства

2.3.1. Загальна оцінка рентабельності роботи

Аналіз фінансових результатів підприємства в умовах ринкових відносин особливо важливий для вирішення конкуренції і фінансової стабільності, надійності підприємства як партнера. Зростає також потреба в оцінка фінансового стану та аналізі ліквідності (платоспроможності) підприємства, чому буде присвячено наступний підпункт роботи.

Деякі з основних показників діяльності ФГ «Сапфір – М.М.» протягом 2019-2022 рр. подано в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Основні статті фінансової звітності ФГ «Сапфір - М.М.», тис. грн.

Показники балансу	Роки					
	2019	2020	2021	2021/2020	2022	2022/2021
Основні засоби (залишкова вартість)	5360,4	5544,4	11218,0	102,3%	1033,3	-90,8%
Необоротні активи (всього)	5360,4	5544,4	12553,4	126,4%	1033,3	-91,8%
Запаси	10941,0	28321,2	20940,0	-26,1%	2924,1	-86,0%
Готова продукція	9859,0	26225,3	5920,0	-77,4%	2425,8	-59,0%
Грошові кошти та їх еквіваленти (в нац. валюті)	11,8	2,7	42,7	1481,5%	7,2	-83,1%
Оборотні активи (всього)	32674,8	34108,6	50414,7	47,8%	64844,9	28,6%
Нерозподілений прибуток	14318,2	17525,9	30346,7	73,2%	8309,3	-72,6%
Власний капітал	14336,2	17543,9	30364,7	73,1%	8327,3	-72,6%
Зобов'язання за довгостроковими кредитами	0	0	0	0,0%	0	0,0%
Зобов'язання за короткостроковими кредитами	8587,0	8599,4	9352,8	8,8%	0	-100,0%
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	15102,2	13394,0	18902,0	41,1%	57285,4	203,1%
Поточні зобов'язання (всього)	23699,0	22122,0	32603,4	47,4%	57550,9	76,5%

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності підприємства [51]

Проаналізувавши дані таблиці 2.4 можна зробити висновок, що якщо у 2019-2021 роках ми спостерігали активний ріст, то 2022 році фіксуємо різкий спад переважної більшості показників балансу, найбільш негативною є ситуація

з необоротними активами (в першу чергу основними засобами). В той же час виключенням є оборотні активи (ріст 28,6%), однак це явище обумовлено зростанням більш як удвічі (з 29,4 млн. грн. до 64,9 млн. грн.) дебіторської заборгованості за поставлену продукцію, яка в умовах війни має високу імовірність стати безнадійною. Також суттєво збільшилися поточні зобов'язання підприємства (ріст 76,5%), в першу чергу за рахунок збільшення в 2 рази кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги.

Незважаючи на те, що окупація російськими військами Чернігівської області була нетривалою (трохи більше місяця) розташування земельних ділянок господарства в безпосередній близькості до державного кордону з Білоруссю, мінування полів та низка інших об'єктивних чинників не дали змоги вести нормальну господарську діяльність, зокрема провести посівну кампанію (див. динаміку посівних площ табл. 2.1 п. 2.1 роботи).

Поточні зобов'язання досліджуваного підприємства складаються в першу чергу з кредиторської заборгованості за товари та короткострокових банківських кредитів. Господарство зовсім не залучає довгострокових банківських кредитних ресурсів, а у 2022 році відмовилося і від корострокових.

Основним узагальнюючим показником Звіту про фінансові результати підприємства за певний період можна вважати чистий прибуток, який підприємство отримало за звітний період (або збитки, яких воно зазнало).

Чистий прибуток є джерелом фінансування розвитку виробництва (реінвестування прибутку), виплати дивідендів, створення резервних фондів, задоволення соціальних і матеріальних потреб працівників підприємства, благодійної діяльності [29, с. 21].

Розглянемо, які саме чинники впливають на цей підсумковий показник.

Горизонтальний аналіз рівнів та динаміки фінансових результатів діяльності ФГ «Сапфір – М.М.» за 2021-2022 рр. представлено в табл. 2.5. В цій аналітичній таблиці абсолютні показники доповнюються відносними темпами зростання. Горизонтальний аналіз дозволяє виявити тенденції зміни окремих статей доходів і витрат та їх груп за документами бухгалтерської звітності.

Таблиця 2.5

**Аналіз фінансових результатів ФГ «Сапфір - М.М.»
протягом 2021-2022 рр.**

Номер рядка	Показник	Період		Зміни за звітний період	
		звітний (2022)	поперед- ній (2021)	тис. грн. (гр.1 - гр.2)	відсотки (гр. 3 : гр. 2)*100
а	б	1	2	3	4
1	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	45138,0	196803,4	-151665,4	-77,1
2	Собівартість реалізованої продукції	18742,5	169250,0	-150508,5	-88,9
3	Валовий прибуток від реалізації (р. 1 – р. 2)	26395,5	27553,4	-1157,9	-4,2
4	Інші операційні витрати	11861,2	13577,8	-1716,6	-12,6
5	Інші витрати	36637,4	1305,8	35331,6	2705,7
6	Собівартість реалізованої продукції з урахуванням витрат (р. 2 + р. 4 + р. 5)	67241,1	184133,6	-116893	-63,5
7	Прибуток від реалізації (р. 1 – р. 6)	-22103,1	12669,8	-34772,9	-274,5
8	Інші операційні доходи	42,2	151,0	-108,8	-72,1
9	Прибуток від операційної діяльності (р. 7 + р. 8)	-22060,9	12820,8	-34881,7	-88,9
10	Інші доходи	23,5	0	23,5	-
11	Фінансові витрати	-	-	-	-
12	Прибуток від звичайної діяльності (р. 9 + р. 10 – р. 11)	-22037,4	12820,8	23,5	-271,9
13	Податок на прибуток	-	-		-
14	Чистий прибуток (р. 12 – р. 13)	-22037,4	12820,8	-34858,2	-271,9

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності підприємства [51]

Як видно, основним чинником є дохід (виручка) від реалізації продукції, що свідчить про ринковий попит на продукцію підприємства, повернення вкладених у виробництво коштів і можливість розпочати новий виробничий цикл.

Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції ФГ «Сапфір – М.М.» у 2022 році становив близько 45,1 млн. грн., тоді як у 2021 році 196,8 млн. грн., тобто цей показник за звітний період зменшився на 151,6 млн. грн. (у відносних показниках – на 77,1%). В першу чергу така динаміка пояснюється падінням обсягів виробляємої продукції і відповідно її собівартості (-88,9%). Інші

операційні витрати зменшилися несуттєво (-12,6%), а от показник інших витрат зріс аж в 27 разів (з 1,3 до 36,6 млн. грн.). В підсумку показник інших витрат (сюди віднесемо втрати від уцінки необоротних активів плюс інші витрати, які виникають у процесі звичайної діяльності та не відносяться до фінансових витрат) перевищив собівартість реалізованої продукції, що призвело до від'ємного значення як прибутку від звичайної діяльності, так і чистого прибутку (-22,0 млн. грн.).

Отже, важливими чинниками, які істотно впливають на розмір чистого прибутку є не тільки собівартість реалізованої продукції, але і адміністративні витрати (загальногосподарські витрати, пов'язані з управлінням та обслуговуванням підприємства), витрати на збут (витрати на утримання підрозділів, що займаються збутом продукції, рекламу, доставку продукції споживачам тощо), інші витрати, зокрема витрати від уцінки необоротних активів (в першу чергу основних засобів).

Важливим елементом дослідження фінансових результатів підприємства та зокрема його прибутковості є розрахунок та аналіз показників рентабельності.

При діагностиці діяльності виробничого підприємства використовують різні показники рентабельності. Однак при визначенні показників рентабельності в чисельнику завжди буде прибуток. Основні показники рентабельності фермерського господарства «Сапфір – М.М.» у 2021-2022 рр. наведені в табл. 2.6.

При цьому проведений аналіз показників рентабельності досліджуваного підприємства за звітний період показує на те, що якщо у 2021 році була цілком успішна прибуткова діяльність, то уже в 2022 році усі показники рентабельності є від'ємними, причому значення сягають від десятків відсотків до більш як сотні у випадках рентабельності власного капіталу та виробничих фондів.

Таблиця 2.6

**Основні показники рентабельності ФГ «Сапфір – М.М.»
протягом 2021-2022 рр.**

Рентабельність	Формула для розрахунку	Фактично за період (у %)		Зміни за звітний період. (гр.1 - гр.2)
		звітний (2022)	поперед- ній (2021)	
а	б	1	2	3
Реалізованої продукції за прибутком від реалізації	Прибуток від реалізації / Чиста виручка від реалізації	-49,0	6,4	-55,4
Реалізованої продукції за чистим прибутком	Чистий прибуток / Чиста виручка від реалізації	-48,8	6,5	-55,3
Активів (ROA)	Чистий прибуток / Середньорічна сума активу балансу	-34,2	25,0	-59,2
Власного капіталу (ROE)	Чистий прибуток / Середньорічна сума власного капіталу	-113,9	53,5	-167,4
Виробничих фондів	Чистий прибуток / Середньорічна сума основних засобів і запасів	-122,0	38,8	-160,9

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності підприємства [51]

Рентабельність капіталу (активів) показує ефективність використання всього майна, що перебуває в розпорядженні підприємства. Слід зауважити, що даний показник не може дати відповідь на скільки ефективно підприємство використовує власні та залучені джерела фінансування. Рентабельність виробничих фондів показує, що у 2022 році з кожної гривні виробничих фондів підприємство отримувало чистий збиток у розмірі 1,22 грн., тоді як у 2012 році – чистий прибуток 0,38 грн.

Показник рентабельності власного капіталу характеризує його здатність генерувати необхідний прибуток у процесі господарського використання та визначає загальну ефективність формування капіталу підприємства. Значення коефіцієнта рентабельності власного капіталу дає змогу дати відповідь на питання чи ефективно компанія використовує свої власні кошти, чи необхідно їй залучати додаткові позики і кредити. Як бачимо, цей показник за звітний

період впав на 167,4 відсоткових пункти. Це вказує на те, що без залучення додаткових фінансових ресурсів (позик, кредитів тощо) підприємство не зможе покрити свої витрати.

2.3.2 Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства

Платоспроможність та ліквідність є основними характеристиками фінансової стійкості підприємства, які завжди оцінюють його бізнес-партнери та потенційні кредитори. Знання цих показників дозволяє визначити, наскільки ефективно та протягом якого періоду підприємство може виконувати свої фінансові зобов'язання перед іншими учасниками ринку.

Зазначені показники як правило оцінюються на основі фінансової звітності і вказують на фінансовий стан підприємства в конкретний момент часу. Залежно від того, на який період часу оцінюється спроможність підприємства виконувати свої зобов'язання перед кредиторами, використовуються різні показники: для короткострокового періоду – платоспроможність, для довгострокового – ліквідність. Розрахуємо ці показники для нашого фермерського господарства.

Усі активи підприємства залежно від ступеня їх ліквідності, тобто від здатності та швидкості перетворення в грошові кошти, можна умовно поділити на чотири групи: найбільш ліквідні активи (A_1); активи, що швидко реалізуються (A_2); активи, що повільно реалізуються (A_3); активи, що важко реалізуються (A_4). Відповідним чином і пасиви балансу залежно від ступеня зростання строків погашення зобов'язань групуються на 4 групи: найбільш строкові зобов'язання (P_1); короткострокові пасиви (P_2); довгострокові пасиви (P_3); постійні пасиви (P_4).

Загалом підприємство вважається ліквідним, якщо його поточні активи перевищують короткострокові зобов'язання.

В табл. 2.7 наведено розрахунок балансу ліквідності досліджуваного підприємства протягом трьох останніх років.

Таблиця 2.7

Баланс ліквідності ФГ «Сапфір – М.М.» протягом 2020-2022 рр.

Актив	2020	2021	222	Пасив	2020	2021	2022
Група А1 Грошові кошти	2,7	42,7	7,2	Група П1 Поточні зобов'язання, кредиторська заборгованість за товари, роботи	13522,6	23250,6	57550,9
Група А2 Дебіторська заборгованість, готова продукція	32010	35352	64339,4	Група П2 Короткострокові кредити банку	8599,4	9352,8	0
Група А3 Виробничі запаси, незавершене виробництво	2095,9	15020	498,3	Група П3 Довгострокові зобов'язання	0	0	0
Група А4 Необоротні активи	5557,3	12553,4	1033,3	Група П4 Власний капітал	17543,9	30364,7	8327,3
Баланс гр.1+2+3+4	39665,9	62968,1	65878,2	Баланс гр.1+2+3+4	39665,9	62968,1	65878,2
Надлишок (+) або нестача (-)							
Група1	-13519,9	-23207,9	-57543,7	Група2	23410,6	25999,2	64339,4
Група3	2095,9	15020	498,3	Група4	-11986,6	-17811,3	-7294,0

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності підприємства [51]

Для визначення ліквідності балансу підприємства необхідно зіставити розрахунки за групами активів і зобов'язань. Баланс буде вважатися ліквідним за умови дотримання таких співвідношень між групами активів і зобов'язань:

$$1) A1 \geq P1;$$

$$2) A2 \geq P2;$$

$$3) A3 \geq P3;$$

$$4) A4 \leq P4.$$

У нашому випадку не виконується перша умова, у зв'язку з чим баланс ФГ «Сапфір – М.М.» протягом 2020-2022 рр. не може вважатися ліквідним.

Враховуючи ступінь ліквідності оборотних активів, фінансовий стан досліджуваного підприємства може бути оцінений на дату складання звітності, на довгострокову перспективу та на короткострокову [46, с.375]. Виконаємо відповідну оцінку згідно даних за 2022 рік (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

**Оцінка фінансового стану ФГ «Сапфір – М.М.» з урахуванням
ступеня ліквідності підприємства**

Тип сталості	На дату складання звітності	2022	У короткостроковій перспективі	2022	У довгостроковій перспективі	2022
Абсолютний	$A1 \geq П1$		$A1 \geq П1+П2$		$A1 \geq П1+П2+П3$	
Нормальний	$A1+A2 \geq П1$	+	$A1+A2 \geq П1+П2$	+	$A1+A2 \geq П1+П2+П3$	+
Передкризовий (критичний)	$A1+A2+A3 \geq П1$		$A1+A2+A3 \geq П1+П2$		$A1+A2+A3 \geq П1+П2+П3$	
Кризовий	$A1+A2+A3 \leq П1$		$A1+A2+A3 \leq П1+П2$		$A1+A2+A3 \leq П1+П2+П3$	

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності підприємства [51]

Як видно з таблиці 2.8 в цілому як на дату складання звітності, так і на короткострокову і довгострокову перспективи ФГ «Сапфір – М.М.» має нормальний тип сталості. Проте це обумовлено виключно великим значенням обсягів дебіторської заборгованості за продукцію (61,9 млн. грн. або 94,0% суми усіх оборотних активів), що в умовах війни не може оцінюватися як позитивне явище.

Наступною складовою при аналізі ліквідності підприємства є розрахунок відповідних коефіцієнтів, в першу чергу коефіцієнтів поточної ліквідності (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

**Аналіз поточної ліквідності ФГ «Сапфір – М.М.»
протягом 2020-2022 рр.**

Показник (нормативне значення)	2020	2021	2022	Темп зростання, %	
				2021/2020	2022/2021
1. Власний оборотний капітал (>0) ¹	11986,6	17811,3	7294,0	48,593	-59,048
2. Загальний коефіцієнт ліквідності (покриття) (≥ 2) ²	1,542	1,546	1,127	0,289	-27,133
3. Коефіцієнт швидкої ліквідності ($\geq 0,8$) ³	1,447	1,086	1,118	-24,980	2,991
4. Коефіцієнт абсолютної ліквідності ($\geq 0,2$) ⁴	0,00012	0,00131	0,00013	973,064	-90,448
5. Коефіцієнт ліквідності товарно-матеріальних цінностей і (≥ 1) ⁵	0,095	0,462	0,009	387,006	-98,099

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності підприємства [51]

Примітки: ¹ форма №1 р.1495 + форма №1 р.1595 – форма №1 р.1095 – форма №1 р.1200;

² $(A_1 + A_2 + A_3) / (П_1 + П_2)$;

³ $(A_1 + A_2) / (П_1 + П_2)$;

⁴ $A_1 / (П_1 + П_2)$;

⁵ $A_3 / (П_1 + П_2)$

Так як власний оборотний капітал досліджуваного господарства є додатнім всі три роки, то це свідчить про те, що підприємство може погасити свою поточну заборгованість за рахунок оборотних засобів, але його значення у 2022 році зменшилося на 59% порівняно з попереднім роком.

Значення загального коефіцієнту ліквідності не відповідає нормативному значенню протягом усіх трьох років. Це означає, що на підприємстві недостатньо оборотних засобів для погашення власних поточних зобов'язань протягом року.

В той же час значення коефіцієнту швидкої ліквідності відповідає нормативному значенню, тобто протягом року всі короткострокові зобов'язання підприємства може бути погашені найближчим часом за рахунок наявних коштів та можливих надходжень.

Коефіцієнти абсолютної ліквідності мають дуже малі значення протягом усіх досліджуваних років та далекі від нормативного значення 0,2. Це свідчить про те, що підприємство немає змоги негайно погасити поточні зобов'язання.

Коефіцієнти ліквідності товарно-матеріальних цінностей також менші за нормативне значення. Це свідчить, що, підприємство за рахунок запасів не може покрити свої поточні зобов'язання.

Розрахувавши показники ліквідності ФГ «Сапфір – М.М.» за три роки, можна відзначити, що протягом даного періоду дослідження, всі показники мають різноспрямовану динаміку та переважно не відповідають нормативним значенням.

Фінансова стійкість підприємства виявляється у його можливості вчасно погашати зобов'язання за допомогою наявних грошових ресурсів на банківських рахунках або в готівці. Для забезпечення платоспроможності підприємства фінансова служба повинна стежити, щоб грошові активи відповідали потребам щоденних платежів (постачальникам, бюджету, працівникам, іншим кредиторам).

Визначимо показники платоспроможності для досліджуваного фермерського господарства (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

**Показники поточної платоспроможності ФГ «Сапфір – М.М.»
протягом 2020-2022 рр.**

Показник (нормативне значення)	2020	2021	2022	Темп зростання, %	
				2021/2020	2022/2021
1. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами ($\geq 0,5$)	0,351	0,353	0,112	0,532	-68,162
2. Коефіцієнт загальної платоспроможності (≥ 1)	1,793	1,931	1,145	7,712	-40,730
3. Коефіцієнт фінансового левериджу (від 0 до 1)	0	0	0	-	-
4. Коефіцієнт відновлення платоспроможності (> 1)	0,812	0,774	0,458	-4,611	-40,785

Продовження табл. 2.10

Показник (нормативне значення)	2020	2021	2022	Темп зростання, %	
				2021/2020	2022/2021
5. Частка кредиторської заборгованості у власному капіталі й дебіторської заборгованості (зниження)	0,485	0,389	0,819	-19,895	110,720
6. Коефіцієнт мобільності активів ($\geq 0,5$)	0,860	0,801	0,984	-6,891	22,941
7. Коефіцієнт співвідношення активів (> 1)	6,152	4,016	62,755	-34,719	1462,621

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності підприємства [51]

З розрахунку видно, що підприємство у 2020-2022 рр. було недостатньо забезпечене власними оборотними коштами так як коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами не відповідає мінімальному нормативному значенню 0,5. Особливо низьким цей коефіцієнт був у 2022 році, а саме 0,112 тобто лише 11,2% оборотних активів забезпечені саме власними коштами (падіння порівняно з 2021 роком склало 68,2%).

В той же час розраховані значення коефіцієнтів загальної платоспроможності вказують на здатність підприємства покривати всі свої зобов'язання (короткострокові і довгострокові) наявними активами, адже отримані значення перевищують нормативне. Так, у 2021 році підприємство наявними активами було здатне покрити 1,93 частину своїх зобов'язань, а у 2022 році 1,15 частину (падіння 40,7%).

Коефіцієнт фінансового левериджу показує можливість погашення довготермінових позик і здатність підприємства функціонувати тривалий час. Даний коефіцієнт набув за період 2020-2022 рр. нульове значення, так як наше підприємство не має довготермінових зобов'язань, що є позитивним явищем.

Так як більшість коефіцієнтів поточної ліквідності та коефіцієнти забезпечення оборотних активів підприємства власними оборотними коштами нижчі за нормативні, то необхідно визначити коефіцієнт відновлення (втрати)

платоспроможності. У випадку наявних даних річної фінансової звітності коефіцієнт відновлення платоспроможності розраховують на 6 місяців. Для ФГ «Сапфір – М.М.» протягом 2020-2022 рр. були отримані значення від 0,458 у 2022 році до 0,812 у 2020-му. Позаяк усі коефіцієнти менші за нормативне значення, то наше підприємство не має реальної можливості протягом 6 місяців повністю відновити свою платоспроможність. Ситуація істотно погіршилася у 2022 році (падіння коефіцієнту на 40,8%).

Частка кредиторської заборгованості у власному капіталі та дебіторській заборгованості за 2020-2022 рр. не має тенденції до зменшення через 2022 рік. Якщо у 2020-2021 рр. досліджувана частка становила менш як 50%, то у 2022 році набула загрозливого значення 81,9%, тобто власний капітал у більшій своїй частині формувався за рахунок заборгованості.

Коефіцієнти мобільності активів та співвідношення активів відповідають своїм нормативним значенням, а отже частка оборотних активів порівняно з необоротними є більшою, що вважається позитивним явищем.

2.3.3 Аналіз ділової активності підприємства

В умовах ринкової економіки стабільність фінансового стану підприємства значною мірою обумовлюється не лише показниками ліквідності та платоспроможності, а і ступенем його ділової активності.

Ступінь ділової активності можна визначити за допомогою системи показників економічної ефективності господарювання, в першу чергу відносно або розміру авансованих ресурсів, або розміру їх споживання (витрат) у процесі виробництва.

Відповідні показники по досліджуваному підприємству наведені в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

**Показники ділової активності ФГ «Сапфір – М.М.»
протягом 2020-2022 рр.**

Показники	2020	2021	2022	Темп зростання	
				2020/2021	2021/2022
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	0,768	4,657	0,783	506,081	-83,181
Тривалість обороту оборотних активів (фінансовий цикл)	475,048	78,380	466,013	-83,501	494,554
Коефіцієнт ефективності використання ресурсів	4,706	23,482	7,369	399,022	-68,619
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	1,865	11,177	0,988	499,140	-91,158
Тривалість обороту дебіторської заборгованості	195,662	32,657	369,325	-83,309	1030,913
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	1,792	12,135	1,181	577,156	-90,271
Тривалість обороту кредиторської заборгованості	203,685	30,080	309,161	-85,232	927,813
Коефіцієнт оборотності запасів	16,147	22,997	5,817	42,423	-74,703
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,610	8,216	2,333	410,440	-71,601
Тривалість обороту запасів	22,605	15,872	62,743	-29,786	295,307
Тривалість операційного циклу	218,268	48,529	432,067	-77,766	790,326

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності підприємства [51]

Проаналізуємо отримані результати. Усі коефіцієнти ділової активності збільшилися у 2021 році, але зменшилися у наступному 2022-му. Показники тривалостей обороту істотно зменшувалися (на 83-85%) у 2021 році, проте у 2022-му різко збільшувалися (в 9-10 разів).

Коефіцієнт оборотності оборотних активів у 2020-му та 2022-му роках менше одиниці, тобто на кожну гривню вкладених оборотних активів продається товарів менше ніж на гривню. В той же час у 2021 році показник складає аж 4,657 що є позитивним явищем.

Схожою є ситуація з коефіцієнтами ефективності використання ресурсів (основних засобів). Хоча їх значення є суттєво вищими за коефіцієнти оборотності оборотних активів, напрямок їх зміни повністю співпадає. Великі

значення коефіцієнтами ефективності використання ресурсів обумовлені малими основними засобами, що числяться на балансі підприємства. Однак це типова ситуація для фермерських господарств, адже обробіток земель дуже часто здійснюється з використанням орендованої техніки.

Коефіцієнти оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості також мають аналогічні тенденції (ріст у 2021 році, різкий спад у 2022 році). Значення самих коефіцієнтів також є достатньо близькими, що можна оцінити позитивно: порівнюючи суми кредиторської заборгованості та дебіторської заборгованостей можна констатувати, що господарство активно використовує кредиторську заборгованість для фінансування власних дебіторів.

Тривалості оборотів дебіторської та кредиторської заборгованостей можна охарактеризувати як повільні (більше півроку) у 2020 році, швидкі (близько одного місяця) у 2021 році та дуже повільні у 2022 році (близько року).

Коефіцієнти оборотності запасів (характеризує швидкість трансформації виробничих запасів в обсяги товарної продукції) та коефіцієнти оборотності власного капіталу (характеризує швидкість обороту власного капіталу) на досліджуваному підприємстві не є виключенням з попередніх правил. Збільшення значень цих коефіцієнтів у 2021 році свідчить про підвищення оборотності, зростання ділової активності. Разом з тим спостерігаємо значне перевищення рівня продажу над власним капіталом у 2021 році. Це призводить до залучення додаткових (кредитних) засобів, що, в свою чергу, може підірвати позиції власників підприємства.

Одними із найбільш важливих показників, що характеризують ділову активність виробничого підприємства, є тривалість операційного та фінансового циклів. Чим менші тривалості цих циклів, тим ефективніша діяльність підприємства, адже вища його ділова активність. Цілком очікувано найкращі значення обидва цикли мали у 2021 році (операційний цикл 48 днів, фінансовий – 78 днів), а найгірші у 2022 році (більше року обидва цикли).

Зробивши аналіз ділової активності ФГ «Сапфір – М.М.» за три роки, можна зробити висновок, що всі показники мають тенденцію до покращення у 2021 році та різке погіршення у 2022 році. За рахунок цього чистий дохід 2022 року різко зменшився, тривалості оборотів заборгованостей, активів, операційного циклу суттєво виросли. Зазначена ситуація очікувано призвела до збиткової діяльності підприємства. Аналізуючи звітний рік можна констатувати, що господарство відчуває нестачу грошових коштів, що характеризується збільшенням тривалостей операційного та фінансового циклів у порівнянні з попередніми роками.

2.3.4 Аналіз фінансової стійкості підприємства

Перейдемо до оцінки та аналізу показників фінансової стійкості ФГ «Сапфір – М.М.». При цьому найбільш важливе значення має визначення ринкової стійкості підприємства, що характеризується трьома показниками :

- коефіцієнтом фінансової незалежності (автономії);
- коефіцієнтом фінансової стійкості;
- коефіцієнтом фінансового ризику(плечем фінансового важеля).

Ці та деякі інші показники фінансової стійкості досліджуваного підприємства наведені в табл. 2.12.

Таблиця 2.12

Показники фінансової стійкості ФГ «Сапфір – М.М.» протягом 2020-2022 рр.

Показник (нормативне значення)	2020	2021	2022	Темп зростання	
				2020/2021	2022/2021
Коефіцієнт заборгованості (<0,5)	0,558	0,518	0,874	-7,160	68,721
Коефіцієнт фінансової стійкості (>1)	0,442	0,482	0,126	9,028	-73,787
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) (>0,5)	0,442	0,482	0,126	9,028	-73,787
Коефіцієнт фінансового левериджу (плече фінансового важеля) (<0,1)	0,000	0,000	0,000	-	-

Продовження табл. 2.12

Показник (нормативне значення)	2020	2021	2022	Темп зростання	
				2020/2021	2022/2021
Коефіцієнт маневреності власного капіталу ($>0,5$)	0,683	0,587	0,876	-14,147	49,326
Коефіцієнт фінансової залежності ($<2,0$)	2,261	2,074	7,911	-8,281	281,492

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності підприємства [51]

Коефіцієнт заборгованості вказує частку сформованості капіталу за рахунок позикових коштів. На практиці висока залежність від контрагентів вказує на фінансову нестабільність, тим більше у разі несприятливих економічних подій. На досліджуваному підприємстві значення коефіцієнту перевищують рекомендоване нормативне значення, несуттєво у 2020-2021 рр., суттєво у 2022 році.

Коефіцієнт фінансової стійкості (стабільності) показує забезпеченість власними коштами (розраховується як відношення суми власного капіталу до поточних зобов'язань). Даний показник протягом 2020-2022 рр. є нижчим за рекомендоване значення (встановлене на рівні 1), тобто сума власних коштів підприємства є недостатньо великою порівняно з вартістю позикових коштів. Останнє свідчить про недостатню фінансову стійкість ФГ «Сапфір – М.М.».

Оскільки нормальне значення коефіцієнта автономії (розраховується як відношення суми власного капіталу до валюти балансу) повинно перевищувати 0,5, то можна зробити висновок про недостатню фінансову незалежність підприємства і за показниками автономії.

Коефіцієнт залежності від довгострокових зобов'язань (фінансового левериджу), рекомендоване значення якого встановлене на рівні 0,1 по досліджуваному господарству становило 0, позаяк воно не користувалось довгостроковими позиковими ресурсами.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, тобто вкладена в оборотні кошти, а яка частина капіталізована. Значення цього показника може змінюватися залежно від структури капіталу і галузевої

приналежності підприємства (норматив для виробничих підприємств за різними оцінками від 0,3 або від 0,5).

На ФГ «Сапфір – М.М.» коефіцієнт маневреності власного капіталу був найнижчий у 2021 році (0,587), тоді як найвищим у 2022 році (0,876), що відрізняється від тенденцій зміни проаналізованих раніше показників. Однак як уже зазначалося він дуже залежний від структури активів підприємства: чим вище частка необоротних активів, тим нижче рівень коефіцієнта і, навпаки, чим більше підприємство орендує основні засоби та як наслідок його майно в основному виражено оборотними активами, тим більше буде рівень коефіцієнта. В цілому ступінь мобільності використання власних коштів ФГ «Сапфір – М.М.» знаходиться на високому рівні.

Отже, можна зробити висновок, що фермерське господарство протягом 2020-2022 років мало значну поточну кредиторську заборгованість, хоча і не користувалось довгостроковими позиковими ресурсами. Обсяги власного капіталу є недостатніми для покриття поточних зобов'язань, що зумовлює невідповідність встановленим нормативами переважної більшості (виключенням є коефіцієнти фінансового левериджу та маневреності власного капіталу) з розрахованих показників фінансової стійкості.

3. НАПРЯМКИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФГ «САПФІР – М.М.» В РЕАЛІЯХ ВОЄННОГО ЧАСУ

3.1. Оцінка санаційної спроможності підприємства

Метою оцінки санаційної спроможності є аналіз обґрунтованості та дієвості розроблених керівництвом підприємства санаційних заходів щодо відновлення платоспроможності, підвищення ліквідності, скорочення кредиторської заборгованості та покращення структури балансу. Всі ці заходи спрямовані на забезпечення нормального функціонування підприємства у довгостроковому періоді.

Для проведення оцінки санаційної спроможності підприємства необхідно виконати наступні завдання:

- 1) проаналізувати зовнішнє середовище підприємства;
- 2) проаналізувати позиції на ринку та можливості збільшення обсягів реалізації;
- 3) проаналізувати конкурентні переваги;
- 4) оцінити можливості залучення зовнішніх інвестицій;
- 5) оцінити стратегію фінансової санації;
- 6) оцінити заплановані санаційні заходи.

Підприємство завжди знаходиться у постійній взаємодії з зовнішнім середовищем і, аналізуючи його, розробляє необхідні заходи щодо протидії негативному впливу цього середовища.

Для розроблення стратегій у довгостроковій перспективі необхідно прогнозувати тенденції розвитку шансів і загроз, своєчасно складати стратегічний баланс підприємства під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, а також різноманітних політичних, соціальних, економічних та технологічних факторів.

Одним з інструментів стратегічного аналізу, який дає змогу визначити сукупність перелічених факторів зовнішнього впливу на функціонування підприємства, є PEST-аналіз.

PEST-аналіз – це маркетинговий інструмент, призначений для виявлення політичних (P – political), економічних (E – economic), соціальних (S – social) і технологічних (T – technological) факторів зовнішнього середовища, які можуть вплинути на стратегію розвитку підприємства в майбутньому.

Результати PEST-аналізу ФГ «САПФІР – М.М.» представлені в табл.3.1.

Таблиця 3.1

PEST-аналіз ФГ «САПФІР – М.М.»

Політичні/геополітичні фактори (P)	Вплив фактору	Соціальні фактори (C)	Вплив фактору
1. Військові дії на території країни, окупація території ведення господарської діяльності	-3	1. Відтік за кордон кваліфікованих кадрів, мобілізація чоловічого населення працездатного віку	-2
2. Погіршення торговельних відносин із Росією	-1	2. Низька мотивація праці	0
3. Недосконалість законодавства	-2	3. Соціальні умови на підприємстві	+1
4. Необхідність додержання норм під час імпорту та експорту продукції	+1	4. Значний % працюючих пенсійного та передпенсійного віку	0
5. Зниження державного регулювання як наслідок приватизації	+1	5. Наявність бази для підготовки та перекваліфікації кадрів	0
6. Безпосередня близькість до державного кордону з Білоруссю	-3	6. Психологічний клімат у трудовому колективі	+1
7. Моральне заохочення кадрів	+1	7. Можливість самореалізації	0
Економічні фактори (E)	Вплив фактору	Технологічні фактори (T)	Вплив фактору
1. Високий рівень інфляції	-3	1. Залежність виробництва від погодних умов	-2
2. Висока облікова ставка НБУ та ставки кредитування комерційних банків	-1	2. Залежність від запчастин, комплектуючих до техніки, паливно-мастильних матеріалів, мінеральних добрив з інших країн	-2
3. Платоспроможність споживачів на внутрішньому ринку збуту	-2	3. Високий рівень зношеності основних фондів	-1

Продовження табл. 3.1

Політичні/геополітичні фактори (Р)	Вплив фактору	Соціальні фактори (С)	Вплив фактору
4. Нестабільний курс національної валюти	-1	4. Використання інноваційних технологій	+1
5. Високий рівень податків	-1	5. Випуск нових видів продукції	+3
6. Зростання цін на мінеральних добрива, енергоресурси, запчастини, гербіциди тощо	-3	6. Впровадження енергозберігаючих та природоохоронних заходів	+1
7. Інвестиційний потенціал	+1	7. Наявність резервних потужностей	-1
8. Митні бар'єри (спрощення вивозу продукції згідно прийнятих країною угод)	+2	8. Відповідність організації виробництва умовам ринкового середовища	-1

Джерело: складено автором

Оцінка факторів здійснювалась із використанням шкали відносної важливості від 3 (сильний позитивний вплив фактору) до -3 (сильний негативний вплив фактору); 0 (нейтральний вплив фактору). Підсумкові оцінки приведені в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

**Узагальнення результатів за даними проведеного PEST-аналізу
ФГ «САПФІР – М.М.»**

Група факторів	Підсумкова оцінка
1. Політичні/геополітичні фактори	-6
2. Економічні фактори	-7
3. Соціальні фактори	0
4. Технологічні фактори	-2
Сумарна оцінка	-15

Джерело: складено автором

Одержана оцінка -15 показує, що реакція підприємства на стратегічні фактори зовнішнього середовища перебуває на дуже високому рівні.

Конкурентна позиція фермерського господарства є не що інше як становище підприємства на галузевому ринку, яке показує його місце на відповідному секторі ринку у відповідному співвідношенні з її конкурентами.

Для визначення конкурентних позицій використовується кількісний аналіз характеристик та статистичних показників [11, с. 36–37].

Конкурентоспроможність ФГ «Сапфір – М.М.» залежить від низки різних факторів, які певною мірою впливають на подальший розвиток фермерських господарств країни в цілому, а також суб'єктивних чинників, які залежать від компетентності керівництва підприємства, організації господарської діяльності, цілеспрямованості завдань та їх виконання.

SWOT-аналіз потенціалу розвитку підприємства є зручним прийомом структурного опису стратегічних характеристик його ринкового середовища. Оцінювання сильних та слабких властивостей компанії стосовно можливостей і загроз зовнішнього ринкового середовища дає можливість визначити стратегічні перспективи підприємства та шляхи їх реалізації.

Складемо матрицю SWOT-аналізу ФГ «САПФІР – М.М.» (табл.3.3).

За результатами проведення SWOT-аналізу ФГ «САПФІР – М.М.» визначено, що свою діяльність підприємству доводиться проводити в умовах складної зовнішньої кон'юнктури, високої конкуренції на ринку, значних витрат на транспортування продукції, обмеженості коштів і відсутності можливостей для залучення зовнішніх інвестицій. Безперечною перевагою підприємства є можливість установа великої націнки на продукцію, диверсифікація її асортименту, невелика капіталомісткість та сталість

Таблиця 3.3

Матриця SWOT-аналізу ФГ «САПФІР – М.М.»

	Фактори зовнішнього середовища	Можливості	Загрози
		1. Відкритий вихід на ринки країн Європи, Африки, Азії. 2. Лібералізація та спрощення діяльності аграріїв, митного оформлення та перевезення продукції. 3. Стабільний попит на продукцію в країні та світі.	1. Втрата позицій на зовнішніх ринках через блокування експорту окремими країнами ЄС. 2. Нестабільне зовнішнє середовище. 3. Нестабільність курсу гривні. 4. Відсутність можливостей для залучення інвестицій в період війни. 5. Активна діяльність конкурентів.
Оцінювання внутрішніх факторів			

Сильні сторони	Сильні сторони і можливості	Сильні сторони і загрози
1. Можливість зміни асортименту кожен рік. 2. Невелика капіталомісткість продукції. 3. Велика націнка на продукцію. 4. Репутація підприємства, досвід керівництва та працівників.	В умовах зростаючої ємності ринку у післякризовий період збільшити обсяги виробництва якісної продукції за гнучкими цінами (активна роль маркетингу та менеджменту). З метою подолання вхідних бар'єрів: – відповідність стандартам різних країн.	Появі на ринку району нових конкурентів протиставити: – переваги у споживчих і вартісних характеристиках; – комплекс послуг доставки / складського зберігання / митного оформлення; – активізація рекламної / збутової діяльності; – репутація підприємства, керівництва, соціальні гарантії для працівників, їх офіційне працевлаштування та бронювання.
Слабкі сторони	Слабкі сторони і можливості	Слабкі сторони і загрози
1. Зменшення ринкової частки. 2. Високі витрати на транспортування. 3. Низький рівень системи керування запасами. 4. Недостатньо ефективна робота з клієнтами.	Збільшення обсягів реалізації продукції за рахунок: – зростання обсягів виробництва та залучення нових земель, у т.ч. за рахунок лібералізації оренди земель державної власності; – розвивати інфраструктуру збуту і дилерську мережу; – ліквідувати дефіцит оборотних коштів і підвищити прибутковість, у т.ч. за рахунок контролю своєчасного погашення дебіторської заборгованості.	Найбільшу небезпеку становлять: – втрата позицій на ринку через неможливість ведення виробничої діяльності; – втрата земель через бойові дії, мінування, залучення під укріплення та фортифікаційні споруди; – втрата с/г техніки, виробничих та складських приміщень; – втрата ділових відносин із традиційними партнерами; – дефіцит працівників, в першу чергу чоловічої статі.

Джерело: складено автором

На нашу думку, досліджуваному господарству необхідно найближчим часом розробити заходи щодо прискореного скорочення розміру короткострокових фінансових зобов'язань.

3.2. Механізм фінансової стабілізації діяльності підприємства

Тактичний механізм фінансової стабілізації являє собою систему заходів, спрямованих на досягнення точки фінансової рівноваги суб'єкта господарської

діяльності в майбутньому. Фінансова стабільність підприємства залежить від його можливості досягти фінансової рівноваги в майбутньому шляхом застосування системи заходів, спрямованих на тактичну фінансову стабілізацію. Це означає, що позитивний грошовий потік, що виникає внаслідок операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, повинен бути рівним планованому обсягу негативного грошового потоку. Зменшення витрат на виробництво та собівартості продукції, а також логістичних витрат є одним із ключових факторів для збільшення прибутку підприємства, підвищення його рентабельності та ефективності.

Мету оперативного етапу фінансової стабілізації можна буде вважати досягнутою, якщо буде усунута поточна неплатоспроможність господарюючого суб'єкта, тобто обсяг надходження коштів перевищить обсяг невідкладних фінансових зобов'язань. У результаті загрози банкрутства господарюючого суб'єкта в поточному відрізку часу можна буде вважати відстроченою.

Цього можна досягти за рахунок: повного й своєчасного забезпечення підприємства матеріальними ресурсами необхідної якості, зменшення втрат під час їх перевезення та зберігання, поліпшення їх використання; своєчасного та повного використання резервів підприємства тощо, але у сучасних умовах, підприємству важко шукати оптимальні резерви зниження витрат, так як підприємство знаходиться на грані банкрутства через тотальну економічну кризу, військові дії, політичну нестабільність та соціальну ситуацію, що склалася в цілому на Україні.

Важливим фактором підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства є обґрунтований вибір оптимального варіанту політики управління оборотними активами підприємства і джерелами їх фінансування на основі встановлених критеріїв. Загалом політика управління оборотними активами (ОА) підприємства являє собою багатоплановий процес, який стосується основних аспектів політики формування та фінансування оборотних активів (рис. 3.1).



Рис. 3.1. Структурно-логічна схема політики управління оборотними активами (ОА) підприємства

Джерело: [22, с.233]

При деякому оптимальному рівні оборотного капіталу прибуток стає максимальним. Подальше підвищення величини оборотних коштів призведе до того, що підприємство буде мати в розпорядженні тимчасово вільні, бездіяльні поточні активи, а також зайві витрати фінансування, що спричинить зниження прибутку. Таким чином, політика управління оборотними активами повинна забезпечити пошук компромісу між ризиком втрати ліквідності та рентабельністю [16, с. 256].

Результативним показником проведення політики управління активами підприємства виступає рентабельність активів, яка визначається як відношення чистого прибутку до середньорічної вартості активів підприємства. При низькій величині рентабельності активів підприємства рекомендується переглянути політику управління активами. Крім цього, рентабельність активів є розрахунковим показником диференціалу ефекту фінансового левериджу, і від

її величини залежить значення даного показника, на основі якого визначаються рівень залучення позикового капіталу і політика управління позиковим капіталом підприємства.

Важливим індикатором фінансової стійкості підприємства служить і рівень його власного капіталу. Достатній рівень власного капіталу підприємства обумовлений ефективною політикою управління її власним капіталом і політикою управління активами. У свою чергу, політика управління власним капіталом визначає політику управління прибутком, яка впливає як на величину рентабельності активів, так і на приріст частки власного капіталу, що дозволяє підвищити фінансову стійкість підприємства.

При недостатньому рівні власного капіталу підприємства рекомендується переглянути як політику управління власним капіталом, так і політику управління активами.

Політика управління оборотними активами ФГ «САПФІР – М.М.» полягає в оптимізації величини і структури оборотних активів, а також джерел їх фінансування з метою підтримки необхідного рівня фінансової стійкості підприємства. В даний час прийнято розрізняти три основних типи політики управління оборотними активами (три підходи до формування оборотних активів): агресивну, консервативну та помірну. Ці типи розрізняються за ступенем співвідношення ризику і прибутковості.

Для господарської діяльності ФГ «САПФІР – М.М.» у 2020-2021 рр. був характерним агресивний тип політики у зв'язку з формуванням джерел фінансування оборотних активів в значній мірі за рахунок короткострокових позикових коштів без залучення довгострокових пасивів. Високий рівень запасів, дебіторської заборгованості та короткострокових кредитів в загальній структурі капіталу, означає що у такого підприємства існує більший фінансовий ризик.

Обґрунтований вибір оптимального варіанту політики управління оборотними активами підприємства і джерелами їх фінансування на основі встановлених критеріїв є важливим фактором підвищення ефективності

фінансово-господарської діяльності підприємства і має велике значення для забезпечення його фінансової стійкості.

На нашу думку ідеальну модель фінансування оборотних активів підприємства, тобто поєднання активів і джерел їх покриття, пропонувати у реальному житті також не можна. Така модель передбачає, що оборотний капітал за величиною співпадає з короткостроковими зобов'язаннями, тобто чистий оборотний капітал дорівнює нулю. З позиції ліквідності ця модель є найбільш ризиковою.

Кожен вид капіталу, що направляється на функціонування підприємства, має позитивні і негативні моменти, які слід брати до уваги при формуванні структури капіталу (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Використання підприємством власного і позикового капіталу

Аспекти			
Позитивні		Негативні	
Власного капіталу	Позикового капіталу	Власного капіталу	Позикового капіталу
1. Забезпечення фінансової стійкості підприємства, його платоспроможності в довгостроковому в періоді, зниження ризику банкрутства 2. Вища спроможність генерування прибутку	1. Великі обсяги залучення фінансових ресурсів, при наявності високого кредитного рейтингу підприємства, застави або гарантій 2. Підвищення фінансового потенціалу підприємства за рахунок збільшення активів і масштабів фінансово-господарської діяльності	1. Обмеженість обсягу залучення через нестачу власних коштів 2. Виключення можливості зростання рентабельності капіталу за рахунок відсутності залучення позикових джерел	1. Збільшення ризику зниження фінансової стійкості корпорації 2. Можливість банкрутства в разі невиконання боргових зобов'язань 3. Зниження розміру прибутку в результаті виплати позичкового відсотка

Джерело: складено автором

З наведеного в табл. 3.4 порівняння видно, що підприємство, яке використовує у своїй фінансовій діяльності тільки власний капітал, має високий

рівень фінансової стійкості (коефіцієнт автономії дорівнює одиниці). Однак при цьому не знаходять застосування фінансові можливості приросту прибутку за рахунок залучення позикового капіталу, тим самим обмежуються темпи розвитку. В той же час, використання позикового капіталу забезпечує підприємству вищий рівень фінансового потенціалу та сприяє розширенню масштабів фінансово-господарської діяльності, збільшення рентабельності капіталу, але при цьому супроводжується зростанням фінансових ризиків, що слід враховувати при формуванні політики управління позиковим капіталом.

Одним із важливих етапів управління оборотними активами є оцінка ефективності їх використання, що здійснюється на основі розрахунку показників обертання оборотних активів в цілому та в розрізі елементів, тривалості одного обороту, завантаженості оборотних активів тощо. Однак проведення такої оцінки лише на основі даних річної фінансової звітності є неможливим.

3.3. Перспективи повоєнного розвитку

Малий та середній бізнес є органічним структурним елементом аграрного сектора економіки України. До представників малого агробізнесу відносяться господарства населення, що, зазвичай, самостійно визначають напрям своєї діяльності. Спеціалізація господарств населення безпосередньо залежить від цільового призначення та якості земель, які господарство має у власності чи в оренді. З огляду на наявну площу землекористування дрібний товаровиробник підбирає такий виробничий напрям, який забезпечує ефективніше використання землі та власних фінансових ресурсів. Вибір спеціалізації виробництва сільгосппродукції виступає головним принципом розвитку таких господарств, до яких відноситься й вирощування нішевих культур.

Роль малих фермерських господарств у сільській місцевості не обмежується суто економічною сферою. Такі підприємства здійснюють значний вплив на збереження сільської поселенської мережі, підтримання

зайнятості у сільських регіонах, первинної професійної підготовки тощо [12, с.185].

Сьогодні численні ініціативи органів державної влади націлені на максимальне убезпечення роботи промислового сектору, зменшення руйнівних наслідків втрати частини виробничого / транспортного потенціалів, полегшення умов ведення господарської діяльності й розвиток бізнесу, лібералізацію зовнішньої торгівлі й стимулювання євроінтеграційних зрушень, забезпечення енергетичної стійкості промислових і побутових споживачів в умовах повномасштабної війни. Здійснено низку заходів, спрямованих на підтримку сільського господарства, зокрема можна відзначити такі, що мають безпосереднє відношення до ФГ «САПФІР – М.М.»:

- спрощення набуття прав на користування сільськогосподарськими землями під час війни (автоматичне продовження на один рік договорів оренди, надання районним військовим адміністраціям права передавати в оренду для ведення товарного сільськогосподарського виробництва строком до одного року земельні ділянки сільгосппризначення державної / комунальної власності, укладання договорів оренди на один рік в електронній формі без проведення торгів та ін.) [25];

- спрощення митного оформлення деяких важливих харчових продуктів (м'ясо, риба, овочі, олія) [42];

- бронювання військовозобов'язаних аграріїв (для своєчасного проведення комплексу весняно-літніх польових робіт аграрні підприємства та виробники продовольства можуть подавати Міністерству аграрної політики та продовольства України списки критично важливих працівників, яким буде надано відстрочка до 6 місяців від призову на військову службу під час мобілізації та на воєнний час) [41];

- спрощення переміщення територією України сільськогосподарської продукції як рослинного, так і тваринного походження;

- введення в дію з серпня 2022 року державної автоматизованої інформаційної системи збирання, обліку, накопичення, оброблення інформації

про виробників сільськогосподарської продукції – Державний аграрний реєстр (станом на 24 січня 2023 року в цій системі зареєструвалося понад 95 тисяч аграріїв [40]);

- надання кредитів по державній програмі «Доступні кредити 5-7-9%» [43];
- експлуатація сільськогосподарської техніки без реєстрації у період воєнного стану [38];
- створена Національна платформа продовольчої безпеки (на базі Держпродспоживслужби із залученням військових адміністрацій регіонів).

У перший повоєнний період перед аграрним сектором України постануть проблеми розмінування, розчищення, знезараження сільгоспугідь, відновлення логістики поставок продукції та ресурсів і т. ін. Надалі ж у контексті сприяння коригуванню параметрів експортної спеціалізації держава має насамперед подбати про розвиток транспортно-логістичної інфраструктури та формування ефективного інституційного середовища, спроможного покращити умови ведення бізнесу, у т. ч. й агропродовольчого, і посилити його мотивацію до здійснення належних трансформацій у напрямі дотримання природоресурсних обмежень та розвитку виробництв з глибокої переробки/доброби сільгоспсировини [12, с.28].

З урахуванням сучасних викликів важливою є розбудова високотехнологічного аграрного сектору. Сталий розвиток має відбуватися зі створенням таких умов, за яких економічне зростання, матеріальне виробництво та задоволення потреб сучасного суспільства відбуваються в межах, що забезпечують самовідновлення екосистем і не загрожують життєздатності теперішніх та майбутніх поколінь. Перспективними заходами в цьому напрямі можуть бути такі:

1. Регулювання використання земель територіальних громад у контексті реформи децентралізації.
2. Підвищення рівня переробки сільськогосподарської продукції та нарощування експорту продукції з більшим вмістом доданої вартості.

3. Стимулювання розвитку тваринництва.
4. Надання підтримки дрібному та малому підприємництву на селі.
5. Забезпечення сталості розвитку агросектору, впровадження сучасних адаптивних екологобезпечних технологій.
6. Адаптація сільського господарства до зміни клімату, що створить умови для зниження ризиків, пов'язаних із забезпеченням населення продовольством.
7. Створення сприятливих умов для повноцінного відтворення основних засобів та інфраструктури логістичного сектору.

Умови повномасштабної війни вимагають реалізації стратегічних заходів для збереження стійкості аграрного сектору. Ключові напрями мають бути спрямовані на збереження ефективності ланцюга «виробництво – перероблення – зберігання – транспортування». Важливими є також напрями, які включають збільшення виробництва сільськогосподарської продукції, створення нових об'єктів для зберігання та перероблення продукції, та максимальне використання можливостей державного та приватного сектору для постачання харчових продуктів. У період відновлення після війни необхідно здійснити диверсифікацію розвитку аграрного сектору, зосереджуючись на підвищенні капіталізації та інвестиційної привабливості агропідприємств, розвитку ринкових інститутів, покращенні використання ресурсів, зміцненні продовольчої безпеки, збільшенні експорту з більшою доданою вартістю та поліпшенні умов життя та праці на селі.

ВИСНОВКИ

В кваліфікаційній роботі визначено теоретико-методологічні засади діагностики фінансово-економічного стану підприємства. Показано, що діагностика підприємства є процес оцінювання і аналізу економічних показників роботи підприємства на основі вивчення неповної інформації, окремих результатів з метою виявлення можливих перспектив його розвитку та наслідків поточних управлінських рішень.

Показано, що серед основні методів діагностики фінансово-господарської діяльності підприємства виділяють експертний, неформалізований, рейтинговий, морфологічний, фактографічний, моніторинг, кон'юктурний, формалізований, ухвалення рішень і дослідження операцій.

Визначено, що проведення діагностики підприємства має базуватися на загальноприйнятих принципах, найважливішими з яких вважаються варіантність, комплексність, своєчасність, узгодженість окремих елементів, науковість, системність, автентичність, відображення реального, достовірного стану, точність, взаємозв'язок з другими видами аналізу, об'єктивність, відображення певної цілі, ефективність, відображення територіальної та галузевої специфіки.

У світовій практиці застосовуються різні форми, методи і інструменти діагностики фінансово-економічного стану підприємства, що направлені на ефективне управління фінансовими потоками і забезпечення стабільного зростання підприємств при збереженні необхідного рівня його фінансової безпеки.

Об'єктом дослідження в роботі була фінансово-господарська діяльність малого аграрного підприємства ФГ «Сапфір – М.М.». В ході дослідження вдалося вивчити різні аспекти діяльності підприємства, застосувати різні методи аналізу внутрішнього і зовнішнього середовища, широко використовувані українськими і закордонними компаніями.

За результатами проведеного у другому розділі кваліфікаційної роботи аналізу фінансового стану, внутрішнього і зовнішнього середовища фермерського господарства «Сапфір – М.М.» обґрунтовано доцільність розробки заходів та практичних рекомендацій щодо поліпшення фінансово-економічного стану фермерського господарства з метою підвищення його конкурентоспроможності на ринку, забезпечення більш ефективного використання фінансових ресурсів, забезпечення безбиткового ведення бізнесу в сучасних умовах.

У другій частині кваліфікаційної роботи був проведений аналіз зовнішнього макросередовища та аналіз фінансового стану фермерського господарства «Сапфір – М.М.», який включав в себе наступне:

- загальна організаційно-економічна характеристика та аналіз динаміки посівних площ;
- оцінка складу та структури бухгалтерського балансу, яка дозволила проаналізувати основні статті активу та пасиву господарства;
- аналіз ліквідності та платоспроможності показав, що переважна більшість показників не відповідають нормативним значенням, найбільш істотні проблеми з рівнем ліквідності постерігаються у 2022 році;
- в процесі аналізу ділової активності підприємства розрахована тривалість оборотів дебіторської та кредиторської заборгованостей, операційного та фінансового циклів (усі показники можна охарактеризувати як повільні у 2020 році, нормальні у 2021 році та дуже повільні у 2022 році);
- аналіз фінансової стійкості показав, що у господарства є недостатня фінансову незалежність за показниками автономії (висока залежність від дебіторської та кредиторської заборгованостей приводить до неплатоспроможності), загалом підприємство недостатньо забезпечене власними оборотними коштами, особливо високоліквідними.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи проведено оцінку санаційної спроможності, обґрунтовано застосування механізму фінансової стабілізації діяльності підприємства, визначені перспективи повоєнного розвитку.

З метою проведення оцінки санаційної спроможності застосовано методи PEST-аналізу та SWOT-аналізу. Пропонується переглянути як політику управління власним капіталом, так і політику управління активами. Агресивний тип фінансової політики, який був характерним для фермерського господарства «Сапфір – М.М.» у 2020-2022 роках означає високі фінансові ризики, що в умовах нестабільного зовнішнього середовища не є оптимальним.

В результаті проведеного дослідження зроблено висновок, що без підтримки держави в умовах повномасштабної війни, зокрема без полегшення умов ведення господарської діяльності й розвитку бізнесу, а також програм державного кредитування та відшкодування збитків досягнути показників сталого розвитку в аграрному секторі неможливо. Ключові напрями забезпечення стійкості аграрного сектору мають бути спрямовані на збереження ефективності ланцюга «виробництво – перероблення – зберігання – постачання», що передбачає розвиток транспортно-логістичної інфраструктури та формування ефективного інституційного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авдющенко А.С. Обґрунтування можливості використання агрегованого показника для оцінки економічного стану підприємства. Науковий вісник НГУ. 2010. № 5. С. 141-147.
2. Аналіз господарської діяльності: навчальний посібник; за ред. І.В. Сіменко, Т.Д. Косової. К.: Центр учбової літератури, 2013. 384 с.
3. Андрушко О.Б., Горбачовська М.Р, Моделювання діагностики кризового стану та загрози банкрутства підприємства. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". 2006. №2 (552). С. 158-163.
4. Бабкін Д.О., Сентіщева В.П. Експрес-діагностика ефективності управління капіталом підприємства. Наука й економіка. 2014. Вип. 2. С. 110-114.
5. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посібник. К.: Центр навч. л-ри, 2009. 328 с.
6. Бідюк П.І., Вертелецький В.В., Жирова А.О. Аналіз ризику банкрутства підприємств з використанням чітких та нечітких моделей. Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2015. № 12. С. 477–490.
7. Білик М.Д., Т.О. Білик. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка та прогнозування: монографія. К: ТОВ «ПанТот», 2012. 280 с.
8. Бланк І.А. Управління фінансовими ризикам. К. : Ельга, Ніка-Центр, 2005. 600 с.
9. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. К.: Кондор, 2016. 378 с.
10. Боярко І. Оптимізація балансу підприємства. Світ фінансів: наук. журнал. 2010. Вип. 4. С. 158-166.
11. Василенко В.А. Аспекти формування конкурентних позицій підприємств в сучасних умовах. Проблеми системного підходу в економіці : зб. наук. праць. Київ : НАУ, 2014. № 47. 200 с.

12. Виклики та наслідки агропродовольчої спеціалізації України у світовій економіці : колективна монографія / за ред. д-ра екон. наук Шубравської О.В. ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». Київ: 2023. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2023/03/Vyklyky-ta-naslidky-ahroprodovol'choi-spetsializatsii-Ukrainy> (дата звернення: 29.11.2023)
13. Волощук Л.А., Юдін М.А. Финансовий аналіз: навч. посіб. К.: «Освіта України», 2012, 328 с.
14. Воронін О. Методика визначення узагальнюючого показника економічної ефективності виробництва. *Економіст*. 2012. №4. С. 57-62
15. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: навч. посіб. 2-ге видання. К.: Центр учбової літератури, 2010. 488 с.
16. Гончаренко М.Л., Рибалка Я.М. Проблеми розрахунку й оцінювання рентабельності сучасних підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. №3. С. 255-258.
17. Горлачук В.В., Яненкова І.Г. Економіка підприємства : навч. посіб. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. 344 с.
18. Городня Т.А., Мойсеєнко І.П. Економічна та фінансова діагностика: навч. посібник. Львів: «Магнолія 2006», 2015. 282 с.
19. Городня Т.А., Явтуховська І.В. Діагностика фінансового стану підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. №23 (16). С. 207-212.
20. Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз. URL: <http://subject.com.ua/pdf/60.html> (дата звернення: 28.11.2023)
21. Грушевицька А.Б. Особливості оцінки рентабельності підприємства та напрями її підвищення. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2013. № 2-3 (198). С. 276-280.
22. Донін Є.О. Політика управління оборотними активами сучасного підприємства. *Finane, accounting, banks*. 2017. Вип. 1. С. 231-240.
23. Жучкова Г.А. Результативність діяльності підприємства: науково-методичні аспекти визначення. *Ефективна економіка*. 2013. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2517> (дата звернення: 25.11.2023)

24. За рік війни в більш безпечні регіони релоковано 800 підприємств. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=a700c206-722a-4752-b5bb-78a1063ae9db&title=ZaRikViiniVBilsh> (дата звернення: 28.11.2023)

25. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» від 24.03.2022 № 2145-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text> (дата звернення: 30.11.2023)

26. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії московії України за рік від початку повномасштабного вторгнення: офіційний сайт Київської школи економіки. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/03/UKR_Feb23_FINAL_Damages-Report-1.pdf (дата звернення: 29.11.2023)

27. Зінченко Т.В. Методичні підходи щодо оцінки фінансового функціонування підприємств. *Економічний простір*. 2013. № 71. С. 115-124.

28. Економіка регіонів України в умовах війни: ризики та напрямки забезпечення стійкості : науково-аналітичне видання; за ред. І.З. Сторонянської. Львів, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України». 2022. 70 с.

29. Економічний аналіз: навч. посібник / за ред. Н.А. Волкової. Одеса: ОНЕУ, ротапринт. 2015. 310 с.

30. Індекс настроїв малого бізнесу у 2022 році / Європейська Бізнес Асоціація. URL: <https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2023/02/Prezentatsiya-MSB-indeksu-2023.pdf> (дата звернення: 28.11.2023)

31. Кожен п'ятий МСБ повідомляє про втрати від війни більше 100 тис. доларів / Європейська Бізнес Асоціація. 16.08.2022 р. URL: <https://eba.com.ua/kozhen-p-yatyj-msb-povidomlyaye-pro-vtraty-vid-vijny-bilshe-100-tys-dolariv/> (дата звернення: 28.11.2023)

32. Короткевич О.В. Рентабельність господарської діяльності підприємств. *Економіка і прогнозування*. 2018. №3. С. 61-69.

33. Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. Фінансовий аналіз: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2012. 392 с.
34. Куліш І.М. Проблеми рентабельності підприємств України. *Вісник економічної науки України*. 2013. Т. 23. № 1. С. 78-79.
35. Куцик В.І., Борисенко Н.В. Суть і аналіз фінансово-економічного стану підприємства в сучасних умовах. *Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць*. Львів: РВВ НЛТУ України. 2014. Вип. 19.13. С. 274-278.
36. Лебедєва А.М. Методичні аспекти аналізу рентабельності діяльності підприємства. *Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова*. 2012. № 3 (4). С. 29–36.
37. Мішеніна Н.В., Мішеніна Г.А., Ярова І.Є. Економічний аналіз : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2014. 306 с.
38. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про технічне забезпечення комплексу польових робіт в умовах воєнного стану 2022 року» від 07.03.2022 № 154. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/FN073580> (дата звернення: 30.11.2023)
39. Статистичний збірник "Сільське господарство України": Державна служби статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/07/Arch_sg_zb.htm (дата звернення: 26.11.2023)
40. Понад 95 тис. агровиробників уже зареєструвалися у Державному аграрному реєстрі. URL: <https://www.dar.gov.ua/news-list/ponad-95-tis-agrovirobnikiv-uzhe-zareiestruvalisya-u-derzhavnomu-agrarnomu-reiestri> (дата звернення: 30.11.2023)
41. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання бронювання військовозобов'язаних в умовах правового режиму воєнного стану» від 03.03.2022 № 194. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/194-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 30.11.2023)
42. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання митного оформлення окремих товарів, що ввозяться на митну територію України у період дії воєнного стану» від 09.03.2022 № 236. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 30.11.2023)

43. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Постанов Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28 та від 14 липня 2021 р. № 723» від 29.07.2022 р. № 916. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/916-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 30.11.2023)

44. Пріоритети забезпечення стійкості промисловості й аграрного сектору економіки України в умовах повномасштабної війни: аналіт. доп.; за ред. Я.А. Жаліла. Київ: НІСД, 2023. URL: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.04> (дата звернення: 28.11.2023)

45. Танцюра М.Ю., Шихмамбетова Д.Л. Стратегія забезпечення рентабельності підприємства. *Економіка Крима*. 2012. № 2 (39). С. 113–116.

46. Теницька Н.Б., Гришко Ю.С. Теоретичні аспекти оцінки платоспроможності підприємства в сучасних умовах. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. №5. С. 372-376.

47. Трансформації у фінансуванні корпоративного бізнесу в умовах нестабільності : наукова доповідь / за ред. В.В. Зимовця. Київ: НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозів. НАН України», 2023. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2023/10/Transformatsii-u-finansuvanni-korporatyvnoho-biznesu.pdf> (дата звернення: 27.11.2023)

48. Турчак В.В. Методика оцінки фінансового потенціалу підприємства в сучасних умовах господарювання. *Молодий вчений*. 2014. №8 (11) С. 49-52.

49. Федонін О.С., Рєпіна І.М., Олексюк О.І. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2014. 316 с.

50. Фінанси підприємств України під час війни та завдання їх повоєнного відновлення : наукова доповідь / за ред. В.В. Зимовця. Київ: НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозів. НАН України», 2023. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2023/8/Finansy-pidpriemstv-Ukrainy-pid-chas-vijny.pdf> (дата звернення: 27.11.2023)

51. Фінансова звітність фермерського господарства «Сапфір – М.М.» за 2018-2022 рр.

52. Фінансова стратегія в управлінні підприємствами: монографія / А.Г. Семенов та ін. Запоріжжя: КПУ, 2015. 188 с.

53. Хижина М.А. Методики діагностування фінансового стану підприємств. *Актуальні проблеми економіки та управління*. 2014. № 3 (3). С. 35-41.

54. Цал-Цалко Ю.С., Мороз Ю.Ю., Мельник Т.Ю. Облік, статистика, аналіз та аудит в системі контролювання фінансових результатів підприємства : монографія; Житомир. нац. агроекол. ун-т. Житомир: Рута, 2016. 291 с.

55. Шепеленко О.В. Механізм діагностики фінансового стану підприємства. *Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції*. 2012. № 6 (19). С. 33-37.

ДОДАТКИ

Додаток А

Фінансова звітність ФГ «Сапфір – М.М.»

Додаток 1

до положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
"Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва"ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ
суб'єкта малого підприємництва

Підприємство	Дата(рік,місяць,число)	Коди		
		2019	01	01
Фермерське господарство "Сапфір-М.М."	за ЄДРПОУ	35274787		
Територія ЧЕРНІГІВСЬКА	за КОАТУУ	7421410100		
Організаційно-правова форма господарювання Фермерське господарство	за КОПФГ	110		
Вид економічної діяльності Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	за КВЕД	01.11		
Середня кількість працівників, осіб 7				
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком				
Адреса, телефон вулиця Гагаріна, буд. 24, с. ХОРОБИЧІ, ГОРОДНЯНСЬКИЙ РАЙОН, ЧЕРНІГІВСЬКА обл., 15122		0504871382		

1.Баланс на 31 грудня 2018 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби	1010	1 550,8	4 714,7
первісна вартість	1011	2 138,5	5 990,2
знос	1012	(587,7)	(1 275,5)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	1 550,8	4 714,7
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	9 806,4	8 085,2
у тому числі готова продукція	1103	7 764,1	915,5
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1 231,2	2 064,5
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	910,8	35,5
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	-	-
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	757,1	1 670,9
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	-
Усього за розділом II	1195	12 705,5	11 856,1
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	14 256,3	16 570,8

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	18,0	18,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	8 106,0	10 707,0
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	8 124,0	10 725,0
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	1 269,6	4 660,0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	4 843,1	1 185,8
розрахунками з бюджетом	1620	19,6	-
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	-	-
Усього за розділом III	1695	6 132,3	5 845,8
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	14 256,3	16 570,8

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2018

Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	36 301,6	16 639,7
Інші операційні доходи	2120	13,7	1,8
Інші доходи	2240	1,1	4,2
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	36 316,4	16 645,7
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(32 948,3)	(10 211,7)
Інші операційні витрати	2180	(256,3)	(3 746,2)
Інші витрати	2270	(510,4)	(186,0)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(33 715,0)	(14 143,9)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	2 601,4	2 501,8
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	2 601,4	2 501,8

Керівник

Головний бухгалтер



Корецький Олександр Онисимович
(ініціали, прізвище)

Корецький Олександр Онисимович
(ініціали, прізвище)

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 5 розділу I)



Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство

Фермерське господарство "Санфір-М.М."

Дата (рік, місяць, число)

за ЄДРПОУ

за КОАТУУ

за КОПФГ

за КВЕД

Код		
2020	01	01
35274787		
7421410100		
110		
01.11		

Територія ЧЕРНІГІВСЬКА

Організаційно-правова форма господарювання Фермерське господарство

Вид економічної діяльності Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур

Середня кількість працівників, осіб 6

Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком

Адреса, телефон вулиця Гагаріна, буд. 24, с. ХОРОБИЧІ, ГОРОДНЯНСЬКИЙ РАЙОН, ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛ., 15122

0504871382

1. Баланс на **31 грудня 2019** р.

Форма № 1-м Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
I	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
первісна вартість	1001	-	-
накопичена амортизація	1002	(-)	(-)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби :	1010	4 714,7	5 360,4
первісна вартість	1011	5 990,2	7 223,5
знос	1012	(1 275,5)	(1 863,1)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	4 714,7	5 360,4
II. Оборотні активи			
Запаси :	1100	8 085,2	10 941,0
у тому числі готова продукція	1103	915,5	9 859,0
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	2 064,5	16 574,6
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	35,5	48,5
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	-	5 098,9
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	1 670,9	11,8
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	-
Усього за розділом II	1195	11 856,1	32 674,8
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	16 570,8	38 035,2

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	18,0	18,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	10 707,0	14 318,2
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	10 725,0	14 336,2
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	4 660,0	8 587,0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	1 185,8	15 102,2
розрахунками з бюджетом	1620	-	8,6
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	-	1,2
розрахунками з оплати праці	1630	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	-	-
Усього за розділом III	1695	5 845,8	23 699,0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	16 570,8	38 035,2

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2019 р.

Форма № 2-м

Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	44 189,4	36 301,6
Інші операційні доходи	2120	418,0	13,7
Інші доходи	2240	0,1	1,1
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	44 607,5	36 316,4
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(34 507,5)	(32 948,3)
Інші операційні витрати	2180	(5 457,5)	(256,3)
Інші витрати	2270	(1 031,3)	(510,4)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(40 996,3)	(33 715,0)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	3 611,2	2 601,4
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	3 611,2	2 601,4

Керівник

Головний бухгалтер

Е.П. Корецький
Олександр
Онісімович

Корецький Олександр Онісімович
(ініціали, прізвище)

Корецький Олександр Онісімович
(ініціали, прізвище)



Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 5 розділу I)

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство

Фермерське господарство "Сапфір-М.М."

Територія **ЧЕРНІГІВСЬКА**

Організаційно-правова форма господарювання **Фермерське господарство**

Вид економічної діяльності **Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур**

Середня кількість працівників, осіб **7**

Одиниця виміру: **тис. грн. з одним десятковим знаком**

Адреса, телефон **вулиця Гагаріна, буд. 24, с. ХОРОБИЧІ, ГОРОДНЯНСЬКИЙ РАЙОН, ЧЕРНІГІВСЬКА обл., 15122**

Дата(рік,місяць,число)

за ЄДРПОУ

за КОАТУУ

за КОПФГ

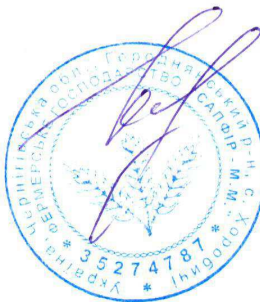
за КВЕД

Коди		
2021	01	01
35274787		
7421410100		
110		
01.11		

0504871382

1.Баланс на **31 грудня 2020** р.

Актив		Форма № 1-м	Код за ДКУД	1801006
	Код	На початок	На кінець	
1	2	звітної року	звітної періоду	
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	-	-	
первісна вартість	1001	-	-	
накопичена амортизація	1002	(-)	(-)	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-	
Основні засоби :	1010	5 360,4	5 544,4	
первісна вартість	1011	7 223,5	7 407,5	
знос	1012	(1 863,1)	(1 863,1)	
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-	
Інші необоротні активи	1090	-	12,9	
Усього за розділом I	1095	5 360,4	5 557,3	
II. Оборотні активи				
Запаси :	1100	10 941,0	28 321,2	
у тому числі готова продукція	1103	9 859,0	26 225,3	
Поточні біологічні активи	1110	-	-	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	16 574,6	1 828,4	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	48,5	123,7	
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	5 098,9	3 832,6	
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-	
Гроші та їх еквіваленти	1165	11,8	2,7	
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-	
Інші оборотні активи	1190	-	-	
Усього за розділом II	1195	32 674,8	34 108,6	
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-	
Баланс	1300	38 035,2	39 665,9	



Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	18,0	18,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	14 318,2	17 525,9
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	14 336,2	17 543,9
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	8 587,0	8 599,4
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	15 102,2	13 394,0
розрахунками з бюджетом	1620	8,6	125,3
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	1,2	3,3
розрахунками з оплати праці	1630	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	-	-
Усього за розділом III	1695	23 699,0	22 122,0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	38 035,2	39 665,9

2. Звіт про фінансові результати
за _____ Рік 2020 _____ р.

Стаття		Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
I		2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)		2000	25 656,3	44 189,4
Інші операційні доходи		2120	-	418,0
Інші доходи		2240	21,3	0,1
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)		2280	25 677,6	44 607,5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)		2050	(15 819,4)	(34 507,5)
Інші операційні витрати		2180	(4 989,6)	(5 457,5)
Інші витрати		2270	(1 660,9)	(1 031,3)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)		2285	(22 469,9)	(40 996,3)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)		2290	3 207,7	3 611,2
Податок на прибуток		2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)		2350	3 207,7	3 611,2



Керівник

(підпис)

Головний бухгалтер

(підпис)

ЕП Корецький
Олександр
Онисимович

Корецький Олександр Онисимович

(ініціали, прізвище)

Корецький Олександр Онисимович

(ініціали, прізвище)



Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 4 розділу I)

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство	Фермерське господарство "Сапфір-М.М."	Дата(рік,місяць,число)	Коди
Територія	ЧЕРНІГІВСЬКА	за ЄДРПОУ	2022 01 01
Організаційно-правова форма господарювання	Фермерське господарство	за КАТОТТГ ¹	35274787
Вид економічної діяльності	Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	за КОПФГ	UA74100050010035827
Середня кількість працівників, осіб	7	за КВЕД	110
Одиниця виміру:	тис. грн. з одним десятковим знаком		01.11
Адреса, телефон	вулиця Гагаріна, буд. 24, с. ХОРОБИЧІ, ГОРОДНЯНСЬКИЙ РАЙОН, ЧЕРНІГІВСЬКА обл., 15122		0504871382

1.Баланс на 31 грудня 2021 р.

Актив		Форма № 1-м	Код за ДКУД	1801006
	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду	
I	2	3	4	
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	-	-	
Первісна вартість	1001	-	-	
Накопичена амортизація	1002	(-)	(-)	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-	
Основні засоби :	1010	5 544,4	11 218,0	
первісна вартість	1011	7 407,5	14 491,9	
знос	1012	(1 863,1)	(3 273,9)	
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-	
Інші необоротні активи	1090	12,9	1 335,4	
Усього за розділом I	1095	5 557,3	12 553,4	
II. Оборотні активи				
Запаси :	1100	28 321,2	20 940,0	
у тому числі готова продукція	1103	26 225,3	5 920,0	
Поточні біологічні активи	1110	-	-	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1 828,4	29 422,0	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	123,7	10,0	
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	3 832,6	-	
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-	
Гроші та їх еквіваленти	1165	2,7	42,7	
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-	
Інші оборотні активи	1190	-	-	
Усього за розділом II	1195	34 108,6	50 414,7	
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-	
Баланс	1300	39 665,9	62 968,1	



Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	18,0	18,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	17 525,9	30 346,7
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	17 543,9	30 364,7
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	8 599,4	9 352,8
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	13 394,0	18 902,0
розрахунками з бюджетом	1620	125,3	12,4
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	3,3	-
розрахунками з оплати праці	1630	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	-	4 336,2
Усього за розділом III	1695	22 122,0	32 603,4
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	39 665,9	62 968,1

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2021 р.

		Форма № 2-м	Код за ДКУД	1801007
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року	
1	2	3	4	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	196 803,4	25 656,3	
Інші операційні доходи	2120	151,0	-	
Інші доходи	2240	-	21,3	
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	196 954,4	25 677,6	
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(169 250,0)	(15 819,4)	
Інші операційні витрати	2180	(13 577,8)	(4 989,6)	
Інші витрати	2270	(1 305,8)	(1 660,9)	
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(184 133,6)	(22 469,9)	
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	12 820,8	3 207,7	
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)	
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	12 820,8	3 207,7	

ЕП Корецький
Олександр
Онисимович

Керівник

(підпис)

Корецький Олександр Онисимович

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

Корецький Олександр Онисимович

(ініціали, прізвище)

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 4 розділу I)

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство	Дата(рік,місяць,число)	Коди
Фермерське господарство "Сапфір-М.М."	за ЄДРПОУ	2023 01 01
Територія ЧЕРНІГІВСЬКА	за КАТОТТГ І	35274787
Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	UA74100050010035827
Вид економічної діяльності Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	за КВЕД	240
Середня кількість працівників, осіб 6		01.11
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком		
Адреса, телефон вулиця Гагаріна, буд. 24, с. ХОРОБИЧІ, ГОРОДНЯНСЬКИЙ РАЙОН, ЧЕРНІГІВСЬКА обл., 15122		0504871382

1.Баланс на 31 грудня 2022 р.

Актив		Форма № 1-м Код за ДКУД	1801006
Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду	
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
Первісна вартість	1001	-	-
Накопичена амортизація	1002	(-)	(-)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби :	1010	11 218,0	1 033,3
первісна вартість	1011	14 491,9	1 737,6
знос	1012	(3 273,9)	(704,3)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	1 335,4	-
Усього за розділом I	1095	12 553,4	1 033,3
II. Оборотні активи			
Запаси :	1100	20 940,0	2 924,1
у тому числі готова продукція	1103	5 920,0	2 425,8
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	29 422,0	61 913,6
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	10,0	-
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	-	-
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	42,7	7,2
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	-
Усього за розділом II	1195	50 414,7	64 844,9
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	62 968,1	65 878,2

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	18,0	18,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	30 346,7	8 309,3
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	30 364,7	8 327,3
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	9 352,8	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	18 902,0	57 285,4
розрахунками з бюджетом	1620	12,4	70,5
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	-	18,5
розрахунками з оплати праці	1630	-	176,5
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	4 336,2	-
Усього за розділом III	1695	32 603,4	57 550,9
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	62 968,1	65 878,2

2. Звіт про фінансові результати
за **Рік 2022** р.

		Форма № 2-м	Код за ДКУД	1801007
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року	
1	2	3	4	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	45 138,0	196 803,4	
Інші операційні доходи	2120	42,2	151,0	
Інші доходи	2240	23,5	-	
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	45 203,7	196 954,4	
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(18 742,5)	(169 250,0)	
Інші операційні витрати	2180	(11 861,2)	(13 577,8)	
Інші витрати	2270	(36 637,4)	(1 305,8)	
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(67 241,1)	(184 133,6)	
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	(22 037,4)	12 820,8	
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)	
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	(22 037,4)	12 820,8	

Керівник

Головний бухгалтер



(підпис)

(підпис)

ЕП Корецький
Олександр
Онисимович

Корецький Олександр Онисимович

(ініціали, прізвище)

Корецький Олександр Онисимович

(ініціали, прізвище)

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад